

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ
STREDISKO
PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

#@*% !!!

#@*% 🤬

#@*% 😊

Nenávistný jazyk na politických facebookových profiloch.

Správa z monitoringu
nenávistných prejavov

Názov: **Nenávistný jazyk na politických facebookových profiloch.**
Správa z monitoringu nenávistných prejavov

Vydalo: **Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Bratislava, 2023**

Autorský tím:

Mgr. Radka Vicenová, PhD.,
Mgr. Anna Máriássyová,
Jakub Popík, E.MA

Za obsah a jazykovú úpravu zodpovedá autorský tím.

Grafická úprava:

Kovidesign
Kamila Černáková

Obálka a fotografia 4. kapitoly:

Jakub Kováč

Ostatné fotografie použité v tejto publikácii sú ilustračné a boli riadne licencované z freepik.com.

ISBN: 978-80-99917-85-0 (tlač)
978-80-99917-86-7 (online)

Obsah

Úvod a definícia problematiky	4
Ukotvenie nenávisťných prejavov v slovenskej legislatíve	6
Ukotvenie nenávisťných prejavov v medzinárodných ľudskoprávných dokumentoch	8
Ciele správy	10
1. Metodologické východiská	12
2. Nenávisťné tendencie v statusoch slovenských politických predstaviteľov	17
3. Typy nenávisťných naratívov v komentároch pod politickými statusmi	20
3.1 Stereotypizácia a paušalizácia menšín	21
3.2 Prisudzovanie identity jednotlivcom	25
3.3 Ľudskoprávne témy ako bezpečnostná hrozba	27
3.4 Podnecovanie násillia a dehumanizácia	31
4. Nenávisťné tendencie v komentároch pod politickými statusmi	33
4.1 Homonegatívne postoje	35
4.2 Antirómske postoje	40
4.3 Islamofóbnne postoje	45
Záver a zistenia	49
Odporúčania	53
Zdroje	54
Zoznam grafov a tabuliek	58

4 Úvod a definícia problematiky

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej ako „Stredisko“) je národná inštitúcia pre ľudské práva a zároveň národný antidiskriminačný orgán zriadený zákonom č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva (ďalej ako „zákon o Stredisku“). Medzi základné úlohy Strediska patrí okrem iného aj monitorovanie a hodnotenie dodržiavania ľudských práv a dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania, šírenie povedomia o úlohe ľudských práv v demokratickej spoločnosti, uskutočňovanie výskumov a prieskumov v oblasti ľudských práv či vypracovanie a uverejňovanie správ a odporúčaní o stave dodržiavania ľudských práv na Slovensku. Na základe mandátu podľa § 1 ods. 2 písm. b) zákona o Stredisku zároveň **zhromažďuje a na požiadanie poskytuje informácie o rasizme, xenofóbii a antisemitizme v Slovenskej republike.**

Medzi úlohy Strediska, na ktoré má zákonný mandát, patrí aj monitorovanie a analyzovanie nenávistných prejavov, keďže popierajú základné demokratické a ľudskoprávne princípy dané Ústavou Slovenskej republiky a medzinárodnými ľudskoprávnymi dohovormi. Rešpektujúc dôležitosť slobody prejavu pre demokratickú spoločnosť, Stredisko v súlade s Medzinárodným paktom o občianskych a politických právach (OSN, 1966) a Ústavou Slovenskej republiky zdôrazňuje, že sloboda prejavu podlieha určitým obmedzeniam stanoveným zákonom, ak ide o opatrenia

v demokratickej spoločnosti nevyhnutné najmä na ochranu práv a slobôd iných (čl. 26 ods. 4 Ústavy) a uplatňovanie slobody prejavu podľa čl. 19 ods. 3 Paktu „nesie so sebou osobitné povinnosti a zodpovednosť“. Obmedzenie slobody prejavu teda nemusí nevyhnutne znamenať zásah do tohto práva alebo cenzúru, a takéto vnímanie nemá oporu v Ústave a ani v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd (VIA IURIS, 2021; Rada Európy, 1950). **Jazyk a slovník používaný vo verejnom – a najmä politickom – diskurze je dôležitý nielen z hľadiska hrozby posilňovania a replikovania negatívnych stereotypov, ale má priamy vplyv na polarizáciu verejnej debaty, rozdelenie spoločnosti, a môže viesť k stigmatizácii, segregácii a v extrémnych prípadoch k spochybňovaniu a obmedzovaniu ľudských práv niektorých skupín obyvateľstva.**

Táto správa monitoruje a analyzuje výskyt nenávistných statusov a komentárov na politických profiloch sociálnej siete Facebook v období pred začiatkom oficiálnej predvolebnej kampane pred voľbami do Národnej rady Slovenskej republiky v septembri 2023 so zameraním na profily najpopulárnejších politických predstaviteľov a predstaviteľiek na sociálnej sieti Facebook. Správa mapuje výskyt a obsah nenávistných statusov a komentárov pod statusmi vo všeobecnosti, ale aj detailne so zameraním na homonegatívne, islamofóbne a anti-rómske prejavy.

Ukotvenie nenávisťných prejavov v slovenskej legislatíve

V slovenskom právnom poriadku nenájdeme právnu definíciu nenávisťného prejavu (ang. *hate speech*) ako takého. Pod túto kategóriu je však možné subsumovať

najmä trestný čin hanobenia národa, rasy a presvedčenia a trestný čin podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti.

Podľa **§ 423 ods. 1 Trestného zákona sa hanobenia národa, rasy a presvedčenia** dopúšťa ten,

kto verejne hanobí a) niektorý národ, jeho jazyk, niektorú rasu alebo etnickú skupinu, alebo b) skupinu osôb alebo jednotlivca pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, náboženské vyznanie alebo preto, že sú bez vyznania

6 a podľa **§ 424 ods. 1 Trestného zákona sa podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti** dopúšťa ten,

kto verejne podnecuje k násiliu alebo nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, sexuálnu orientáciu, náboženské vyznanie alebo preto, že sú bez vyznania, alebo verejne podnecuje k obmedzovaniu ich práv a slobôd.

Zároveň sú práva sledovaných skupín osôb chránené aj prostredníctvom osobitného motívu nenávisti v zmysle § 140 písm. e) Trestné-

ho zákona, ktorý je osobitným kvalifikačným pojmom podmieňujúcim použitie vyššej trestnej sadzby.

Uvedené ustanovenie prísnejšie postihuje trestné činy páchané

z nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, pohlavie, sexuálnu orientáciu, politické presvedčenie alebo náboženské vyznanie.

Aplikovateľnosť Trestného zákona na nenávisťné prejavy je však obmedzená, a to najmä kvôli chýbajúcim dôvodom, ktoré nie sú v § 423, § 424 aj § 140 písm. e) obsiahnuté. V prípade LGBTI+ osôb sa, napríklad, osobitný motív podľa § 140 písm. e) Trestného zákona dá aplikovať iba na ľudí s inou sexuálnou orientáciou. Ostatný návrh novely Trestného zákona navrhoval doplniť medzi inými aj rodovú identitu vzhľadom na odporúčanie Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii (ECRI, 2020), v rámci pripomienkového konania bol však tento bod vypustený a k hlasovaniu o novele ako celku nedošlo. Posilniť legislatívnu ochranu queer ľudí odporúčala Slovenskej republike aj **Komisia pre elimináciu diskriminácie žien** (CEDAW) v 5. a 6. periodickej správe o Slovensku, konkrétne zaviesť ako samostatný trestný čin nenávisťné prejavy voči lesbám, bisexuálnym, transrodovým a intersexuálnym ženám (CEDAW, 2015).

V roku 2022 bolo za trestný čin hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 Trestného zákona vznesené obvinenie voči šiestim osobám, za trestný čin podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424 Trestného zákona voči piatim osobám (Prezídium Policajného zboru, 2023). Za trestný čin extrémizmu formou nenávisťných prejavov v online priestore bolo v roku 2021 obvinených osemnásť ľudí (Prezídium Policajného zboru, 2022). V predchádzajúcom období bol z politickej scény za trestný čin hanobenia národa, rasy a presvedčenia¹ v roku 2019 odsúdený aj vtedajší poslanec za LSNS Milan Mazurek (do volieb 2023 kandidujúci za stranu Republika) kvôli nenávisťným prejavom voči rómskej menšine v rozhlasovej relácii (Mikušovič, 2019). Išlo o prvý prípad politika odsúdeného za takéto skutok, jeho následné opätovné pôsobenie v Národnej rade ale môže mať vplyv na normalizáciu nenávisťných komentárov v politickom diskurze.

7

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky definuje v oficiálnych propagačných materiáloch nenávisťné prejavy ako prejavy, ktoré

„rozširujú, podnecujú, podporujú alebo ospravedlňujú nenávisť, xenofóbiu, rasizmus, antisemitizmus či iné formy nenávisti založené na diskrimináčnom a stereotypnom vnímaní, neznášanlivosti a nevráživosti voči osobám a skupinám osôb na základe ich pohlavia, pôvodu, rodu, sexuálnej orientácie, náboženskej, etnickej alebo politickej príslušnosti, ale aj voči menšinám, migrantom, či ľuďom pristahovaleckého pôvodu. Môžu byť prítomné vo fyzickom prostredí, ale aj online“ (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2022).

¹ Konkrétny výrok, ktorý bol posúdený ako nenávisťný, znel: „150 miliónov eur sa použije iba na domy z týchto cigánskych osád, ľudí, ktorí pre náš národ, pre náš štátny rozpočet, pre našu kultúru neurobili nič, práve naopak, rozhodli sa žiť týmto asociálnym spôsobom života a vyciavať náš sociálny systém“. Ide o výrok, ktorý stereotypizuje rómsku menšinu a ako celku jej prisudzuje negatívne vlastnosti ohrozujúce väčšinovú spoločnosť.

Takáto definícia je širšia než definícia trestných činov spadajúcich do kategórie nenávistného prejavu podľa Trestného zákona a zároveň je bližšie definíciám medzinárodných inštitúcií a definíciám

obsiahnutým v medzinárodných ľudskoprávných dokumentoch uvedených v nasledujúcej podkapitole, ktoré ratifikovala aj Slovenská republika.

Ukotvenie nenávistných prejavov v medzinárodných ľudskoprávných dokumentoch

Definície medzinárodných inštitúcií zdôrazňujú nielen rôznorodosť nenávistných prejavov z hľadiska dôvodov, ale taktiež mieru a hranice obmedzenia slobody prejavu v prípadoch, kedy dochádza k rôznym formám šírenia nenávisťi voči

skupinám obyvateľstva. **Európska komisia proti rasizmu a intolerancii** (European Commission against Racism and Intolerance, ECRI) definuje nenávistné prejavy pomerne široko ako

8

„obhajovanie, podpora alebo podnecovanie znevažovania, nenávisťi alebo hanobenia osoby alebo skupiny osôb, ako aj akékoľvek obťažovanie, urážanie, vytváranie negatívnych stereotypov, stigmatizácia alebo vyhrážanie sa takejto osobe alebo skupine osôb, ako aj odôvodňovanie všetkých uvedených foriem prejavu „rasou“, farbou pleti, rodinným pôvodom, národnostným alebo etnickým pôvodom, vekom, zdravotným postihnutím, jazykom, náboženstvom alebo vierou, pohlavím, rodom, pohlavnou identitou, sexuálnou orientáciou a inými osobnými charakteristikami alebo postavením“ (ECRI, 2016).

Podobnú definíciu s explicitným zdôraznením aspektu myšlienok nadradenosti zároveň obsahuje aj

Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, podľa ktorého

„zmluvné štáty odsudzujú všetku propagandu a všetky organizácie, ktoré sú založené na myšlienkach alebo teóriách o nadradenosti jednej rasy alebo skupiny osôb jednej farby pleti alebo etnického pôvodu alebo ktoré sa pokúšajú ospravedlňovať alebo povzbudzovať akúkoľvek formu rasovej nenávisťi a diskriminácie, a zaväzujú sa, že príjmu bezodkladné a pozitívne opatrenia na odstránenie akéhokoľvek podnecovania k rasovej diskriminácii alebo činov rasovej diskriminácie“ (OSN, 1965).

ECRI (2016) a **Európsky súd pre ľudské práva** (Európsky súd pre ľudské práva, 2017) okrem toho medzi nenávistné prejavy zaraďuje nielen šírenie či podnecovanie k nenávisti voči skupine osôb, ale aj popieranie či revizionizmus historických udalostí či dokonca prejavy, ktoré ohrozujú demokratické princípy, napríklad prostredníctvom šírenia myšlienok totalitných ideológií. Z uvedených dôvodov ide

preto o prejavy, ktoré nespádajú do ochrany slobody prejavu. Hranice slobody prejavu v súvislosti s nenávistnými prejavmi jednoznačne definuje aj **Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach**, ktorý síce v Článku 19 ods. 1 deklaruje, že „každý má právo zastávať svoj názor bez prekážky“, zároveň však túto slobodu limituje v miere, ktorá je nevyhnutná pre rešpektovanie práv iných.

V článku 20 ods. 2 jasne deklaruje aj to, že

„akákoľvek národná, rasová alebo náboženská nenávisť, ktorá predstavuje podnecovanie k diskriminácii, nepriateľstvu alebo násiliu, musí byť zakázaná“ (OSN, 1966).

Je dôležité zdôrazniť, že nenávistné prejavy sa môžu objavovať v rôznych formách a podobách, a to nielen verbálnych, ale aj vo forme obrázkov, symbolov či mémov a že do nich spadá taký obsah, ktorý je nielen diskriminačný, ale aj pejoratívny, založený na faktore príslušnosti k nejakej skupine (OSN, 2023). Najčastejšie sa v súvislosti s nenávistnými prejavmi hovorí o národnom, etnickom, rasovom či náboženskom princípe, možných identít však v tomto prípade môže byť viac. Slovenská antidiskriminačná legislatíva napríklad definuje 16 dôvodov, na základe ktorých

legislatíva rozpoznáva diskriminačné konanie.² Nadväzujúc na vyššie uvedenú definíciu ECRI, z obsahového hľadiska môžu nenávistné prejavy zahŕňať pomerne široký záber spôsobov vyjadrovania líšiacich sa intenzitou nenávistného prejavu. Z tohto hľadiska môžeme rozlišovať viacero podôb, medzi inými napríklad vytváranie a posilňovanie silne negatívneho obrazu rôznych skupín prostredníctvom dehumanizácie a demonizácie, podnecovanie na násilné konanie voči týmto osobám, ale netreba zabúdať aj na menej agresívne, nenápadnejšie a ťažko rozpoznateľné

² Ust. § 2 ods. 1 Zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov („antidiskriminačný zákon“) uvádza, že dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti. Kategória iné postavenie preto aj z hľadiska nenávistných prejavov môže teda zahŕňať skupinu ľudí explicitne nemenovaných v antidiskriminačnej legislatíve.

prejavy nadradenosti a vyčleňovania týchto skupín prostredníctvom vytvárania a posilňovania stereotypov či odčleňovania týchto skupín od väčšinovej spoločnosti cez tzv.

Ciele správy

Proti nenávisným komentárom na sociálnej sieti v obmedzenej miere zasahuje aj samotný Facebook, ktorý z tohto dôvodu zrušil v roku 2017 účty strane Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko a jej vtedajším predstaviteľom Marianovi Kotlebovi, Milanovi Mazurekovi a Milanovi Uhríkovi (TREND.sk, 2017). V roku 2022 tiež zrušil účet poslancovi strany Smer-SD Ľubošovi Blahovi pre opakované porušovanie pravidiel týkajúcich sa nenávisných prejavov, šikanovania a obťažovania, podnecovania k násiliu a šírenia dezinformácií o COVID-19 (Struhárik, 2022). Výskumy zároveň dlhodobo poukazujú na vysokú mieru nenávisť na slovenskom Facebooku – iniciatíva #bezhejtu napríklad zistila, že počas dvoch týždňov v apríli 2023 až 15,47 % analyzovaných komentárov bolo vulgárnych alebo nieslo znaky nenávisných prejavov (Iniciatíva #bezhejtu, 2023). Zároveň dáta naznačujú, že najaktívnejší vo facebookových diskusiách sú osoby podporujúce strany Smer alebo Republika (Struhárik, 2023).

Uvedomujúc si, že nie každý negatívny prejav namierený na menšiny je aj z právneho hľadiska možné považovať za nenávisný prejav v zmysle Trestného zákona, takéto prejavy majú stále závažné dôsledky najmä z hľadiska ohrozenia dôstojnosti a potenciálne aj

othering, čiže cez hostilné rozlišovanie „*my verus oni*“ a zdôrazňovanie odlišností oproti vyčleneným skupinám.

iných ľudských práv obetí, prípadne dokonca vytvorenia základov pre obhajovanie násilných aktov namierených voči týmto osobám (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2022).

Cieľom tejto správy preto nie je poskytnúť právnu analýzu komentárov na sociálnych sieťach, a pri analýze týchto prejavov nebolo prihliadané na aplikovateľnosť Trestného zákona. Naopak, správa vychádza zo širšej definície nenávisných prejavov založenej na vyššie citovaných definíciách medzinárodných inštitúcií, pričom **v centre pozornosti bol predovšetkým spôsob zobrazovania a vyjadrovania sa o rôznych menšinách, a to vrátane menej agresívnych foriem.** Patria sem aj také negatívne prejavy, ktoré sú síce vnímané ako bežná, integrálna súčasť jazyka a pravdepodobne nespĺňajú kritériá na právny postih (inými slovami, sú urážlivé a zraňujúce a spadajú do ochrany slobody prejavu, ale nie sú právne postihnuteľné), avšak napriek tomu **prispievajú k replikovaniu a posilňovaniu vyčleňovania daných skupín, stereotypizácii a posilňovaniu naratív o menšinách ako bezpečnostnej hrozbe.** Aj takéto prejavy sú totiž považované za nebezpečné, keďže poskytujú základ, prípadne prvý stupeň posunu k nenávisným trestným činom (OSN, 2023). Vo

svojej správe za rok 2021 to konštatuje aj Úrad špeciálnej prokuratúry: "Obyvatelia Slovenskej republiky sa obracajú na Úrad špeciálnej prokuratúry s množstvom trestných oznámení a žiadajú preveriť mnohé nenávistné prejavy proti chráneným skupinám obyvateľstva či voči jednotlivcom, ktoré niekedy odznali aj v politických diskusných reláciách pravidelne vysielaných na slovenských televíznych staniciach alebo na internete. Občania si uvedomujú, že v prípade neposkytnutia ochrany poškodeným či verejnosti v danej oblasti, nenávisť a jej vplyv na ústavné zriadenie môže gradovať. Mnohé skúsenosti z okolitých krajín nasvedčujú, že nenávisť sa môže stupňovať, a v prípade jej nepotlačania v prvej polovici môže vyústiť do tero-

ristických aktov." (Úrad špeciálnej prokuratúry, 2022) K podobnému záveru prišla aj ECRI v 6. hodnotiacej správe o Slovensku: "Vzhľadom na rozsah a trivializáciu nenávistných prejavov v slovenskej verejnej debate ECRI zdôrazňuje, že ľudia si musia urgentne uvedomiť nebezpečenstvo nenávistných prejavov v spoločnosti a politike. Skúsenosť a dejiny ukazujú, že takýto vzostup nenávistných prejavov vo verejnej debate musí byť považovaný za varovný signál" (ECRI, 2020). **Preto má aj táto správa ambíciu prispieť do diskusie o nevyhnutnosti rozšírenia rozsahu Trestného zákona a posilnenia individuálnej ochrany menšín v trestnoprávnom, ale aj civilnom konaní.**

12 1. Metodologické východiská

Pri analýze výskytu nenávisťných prejavov v statusoch a komentároch (sumárne označované ako príspevky) pod slovenskými politickými profilmi na sociálnej sieti

Facebook sme sa zamerali na časové obdobie od 1. marca do 30. júna 2023. Analýza prebiehala na niekoľkých úrovniach.

1. Analýza **statusov** na facebookových profiloch najpopulárnejších politikov, političiek a politických strán a identifikácia prvkov akýchkoľvek nenávisťných prejavov.
2. Analýza **statusov** na facebookových profiloch najpopulárnejších politikov, političiek a politických strán na základe počtu interakcií spojená s analýzou **komentárov** pod týmito statusmi, s osobitným zameraním na prítomnosť troch druhov nenávisťných prejavov:
 - a. homonegatívne prejavy;
 - b. antirómske prejavy;
 - c. islamofóbne prejavy.

Pojem *homonegatívny* používame namiesto zaužívaného slova *homofóbny*, keďže tieto prejavy vo výraznej miere nereprezentujú strach z LGBTI+ ľudí, ale výrazne negatívny postoj k nim. Nenávisťné prejavy namierené voči rómskej menšine sa niekedy nazývajú aj pojmom *anticiganišmus*, ktorý je Ministerstvom vnútra SR definovaný ako typ protirómskeho rasizmu, ktorý rómsku menšinu stigmatizuje ako „cigánov“, teda kladie dôraz na zdôraznenie negatívnych vlastností a charakteristík, ktoré sa s daným slovom asociujú (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2021). Napriek tomu, že správa sleduje aj tento aspekt, zachytáva širšie spektrum negatívnych postojov voči rómskej populácii, preto používa pojem *antirómske prejavy*. V súvislosti s moslimskou menšinou je v tejto správe používaný pojem *islamofóbne prejavy*, keďže ide o zaužívaný a bežne používaný pojem, a to napriek tomu, že záber sledovaných negatívnych prejavov je širší ako prejavy vyvolané strachom

z islamu, ako naznačuje samotný používaný pojem.

S cieľom zachytiť výskyt nenávisťných prejavov na najnavštevovanejších politických profiloch bol zoznam sledovaných profilov vytvorený kombináciou informácií o preferenciách politických strán na základe v tom čase aktuálnych prieskumov verejnej mienky a informácií o popularite politických profilov vo všeobecnosti. Výber sledovaných profilov bol uskutočnený na základe prieskumov verejnej mienky agentúry FOCUS (FOCUS, 2023) a rebríčka najpopulárnejších politikov a političiek na Facebooku za rok 2022 (Struhárik, 2023), ktoré boli aktuálne a dostupné vo februári 2023 pred začiatkom zberu dát. Výsledný zoznam, tvorený profilmi individuálnych politikov a političiek ako aj profilmi politických strán, obsahuje 44 facebookových profilov (Tabuľka 1). Zber dát bol automatizovaný prostredníctvom aplikácie Monitora.

Tabuľka 1 Prehľad facebookových profilov najpopulárnejších politických predstaviteľov³

Facebookové profily najpopulárnejších politických strán	Facebookové profily politických lídrov najpopulárnejších politických strán	Facebookové profily 30 najpopulárnejších politických profilov podľa počtu interakcií	
HLAS – sociálna demokracia (Hlas-SD) SMER – sociálna demokracia (Smer-SD) Progresívne Slovensko (PS) Hnutie Republika Sme rodina Kresťanskodemokratické hnutie (KDH) OĽANO a Priatel'ia Sloboda a solidarita (SAS) Aliancia ⁴ Slovenská národná strana (SNS) Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS)	Peter Pellegrini Robert Fico Michal Šimečka Milan Uhrík Boris Kollár Milan Majerský Igor Matovič Richard Sulík Krisztián Forró ⁴ Andrej Danko Marian Kotleba	Milan Uhrík Robert Fico Ľuboš Blaha ⁵ Tomáš Taraba Milan Mazurek Zuzana Čaputová Peter Pellegrini Igor Matovič Andrej Danko Ladislav Kamenický Eduard Heger Jaroslav Naď Branislav Becik Erik Kaliňák Veronika Remišová	Erik Tomáš Matúš Šutaj Eštok Juraj Blanár Richard Takáč Andrej Stančík Pavol Slota Maroš Žilinka ⁶ Miroslav Suja Juraj Šeliga Marian Kotleba Monika Beňová Matúš Vallo Slavěna Vorobelová Richard Sulík Michal Šimečka

Pri analýze výskytu prvkov nenávistných prejavov v **statusoch** slovenských politických facebookových profilov boli predmetom analýzy všetky statusy zverejnené na daných profiloch v stanovenom časovom období.

Pri analýze osobitných tém nenávistných prejavov (homonegatívnych, antirómskych a islamo-

fóbnych) bol záber rozšírený na **komentáre pod statusmi**, pričom zber dát prebiehal cez kľúčové slová, pre každú tému stanovené osobitne a sledované vo všetkých gramatických tvaroch (Tabuľka 2). V nasledujúcom kroku boli statusy a komentáre identifikované ako nenávistné, prípadne obsahujúce nenávistné prvky, a ďalej analyzované z hľadiska ich obsahu.

³ Výber profilov bol uskutočnený vo februári 2023 vychádzajúc z aktuálne dostupných údajov o popularite a sledovanosti politických profilov. Kvôli technickým obmedzeniam automatického zberu dát z Facebooku súvisiacich s princípmi ochrany súkromia sú profily Igora Matoviča, Milana Uhríka, Milana Mazureka a Miroslava Suju zastúpené v dataseete komentárov v limitovanej miere.

⁴ Profil politickej strany Aliancia, rovnako ako profil predsedu strany Krisztiána Forróa bol síce zahrnutý do zberu dát, vzhľadom na vyšší počet príspevkov v maďarskom jazyku sa však vo výsledných analýzách vyskytuje iba v obmedzenej miere.

⁵ Facebookový profil Ľuboša Blahu bol v čase zberu dát už zrušený.

⁶ Aj napriek tomu, že v spomínanom rebríčku najpopulárnejších politických profilov figuruje aj profil Maroša Žilinku, v tejto správe jeho profil za politický považovaný nebol a preto bol z analýzy vylúčený.

V rámci kapitol venovaných komentárom sme pracovali spolu so 4 618 položkami: v téme LGBTI+ sme pracovali s počtom 2 914 komentárov, v téme antirómskych nenávisných prejavov sme pracovali s 1 103 komentármi a v téme

islamofóbných prejavov so 601 komentármi. Pri vyhodnocovaní nenávisných tendencií v statusoch sme analyzovali 4 005 statusov. Celkovo sme v rámci tejto správy analyzovali 8 623 príspevkov.

Tabuľka 2 Prehľad kľúčových slov používaných pri monitoringu nenávisných prejavov zameraných na homonegatívne antirómske a islamofóbné postoje

Homonegatívne postoje	Antirómske postoje	Islamofóbné postoje
LGBT, LGBTI, LGBTIQ gay, gej lesba, lezba trans, transrodový, transka homo hetero gender queer teplý dúha, dúhový úchyl buzerant perverzný sexualita rod	Róm, rómsky Cigáň, cigánsky neprispôsobiví asociáli MRK	Islam, islamský moslim, moslimský Arab, arabský migranti, imigranti ⁷

Výskum má niekoľko limitácií, ktoré však boli v plnej miere zohľadnené pri formuláciách zistení a navrhovaných odporúčaní. Prvé obmedzenie sa týkalo procesu automatizovaného zberu dát, tzn. statusov aj komentárov z Facebooku. Kvôli technologickým limitáciám, najmä s ohľadom na nastavenia ochrany súkromia, nebol v prípade niektorých profilov možný automatický zber dát v plnej miere, v niektorých prípadoch preto boli vybrané dáta v limitovanom rozsahu doplnené manuálnym zberom.

Analyzovali a vyhodnocovali sme tiež iba statusy a komentáre, ktoré obsahovali textový prvok; obrazové

a audiovizuálne príspevky v analýze zahrnuté nie sú, čo je potrebné brať do úvahy najmä pri hodnotení miery výskytu nenávisných prejavov v statusoch, keďže video je pre niektorých politikov a političky preferovaná forma komunikácie. Takto komunikované nenávisné prejavy sa preto do našej výskumnej vzorky nedostali. Výsledný dataset je tiež nevyhnutne limitovaný vopred stanovenými kľúčovými slovami, ktoré nemusia v plnej miere zachytiť všetky príspevky týkajúce sa sledovaných menšín.

Výsledky analýzy výskytu nenávisných prejavov na slovenských politických facebookových profiloch sú

⁷ Príspevky, ktoré o migrantoch alebo imigrantoch hovorili v súvislosti s ľuďmi z Ukrajiny, sme do analýzy nezahrnuli.

prezentované v troch kapitolách. Druhá kapitola vyhodnocuje prítomnosť prvkov akýchkoľvek nenávisťných prejavov priamo v statusoch sledovaných facebookových profilov. Tretia kapitola ponúka prehľad identifikovaných nenávisť-

ných naratívov v komentároch pod politickými statusmi týkajúcich sa iba troch sledovaných menších. Štvrtá kapitola ponúka prehľad výskytu homonegatívnych, antirómskych a islamofóbnych nenávisťných prejavov v komentároch.

Vzhľadom na povahu témy a snahu podchytiť a analyzovať rôzne formy nenávisťných prejavov vrátane tých najzávažnejších sú príklady nenávisťných prejavov uvedené v plnom znení, vrátane vulgarizmov a expresívnych výrazov. V kontexte intenzity a závažnosti nenávisťných prejavov sú však používané vulgarizmy často na rovnakej, v niektorých prípadoch dokonca na menej škodlivej úrovni než iné výzvy otvorene podnecujúce alebo obhajujúce násilie. Z tohto dôvodu odporúčame pristupovať k čítaniu tejto správy obozretne, pretože uvádzané príklady môžu pôsobiť zraňujúco.

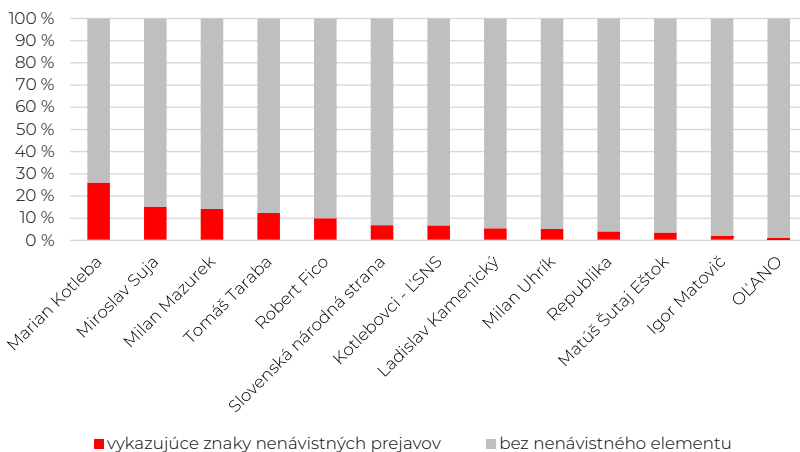

2. Nenávistné tendencie v statusoch slovenských politických predstaviteľov

Najväčší podiel statusov obsahujúcich nenávistné prejavy bol identifikovaný na profile predsedu strany Kotlebovci – ĽSNS Mariana Kotlebu, u ktorého dosiahol 26,1 % (Graf 1). Nasledujú profily Miroslava Suju (15,2 %) a Milana Mazureka (14,1 %) z Hnutia Republika, u ktorého bol zároveň zistený naj-

vyšší počet statusov obsahujúcich nenávistné prejavy v absolútnych hodnotách. Spomedzi profilov politických strán bol najvyšší podiel nenávistných prejavov identifikovaný pri Slovenskej národnej strane (6,9 %), Kotlebovcoch – ĽSNS (6,7 %) a Republike (4,1 %).

Nenávistné statusy na politických profiloch

Graf 1 Sledované profily podľa podielu statusov s prvkami nenávistných prejavov⁸

V obsahu komentárov označených ako vykazujúce znaky nenávistných prejavov (voči akejkoľvek skupine obyvateľstva) sme zároveň identifikovali niekoľko opakujúcich sa motívov. Medzi tie najčastejšie prítomné patrili **nenávistné vyjadrenia namierené voči LGBTI+ ľuďom**, najmä urážlivé, znevažujúce až dehumanizujúce označovanie, napr. ako pochody „deviantov“, „sodomitov“ a „gumkáčov“ (Marian Kotleba a Kotlebovci – ĽSNS). Identifikovali sme aj príklady znevažovania prostredníctvom zosmieňovania, napr.

„ukrivených LGBTCDRW+ ľudí“ (Marian Kotleba) alebo „biologická pveda“ (Tomáš Taraba). V naratívoch niektorých politikov bola tiež výrazne prítomná snaha o vytváranie dojmu amorálnosti, napr. „ideológia zvrátenosti“ (Milan Mazurek), alebo nenormálnosti či neprirodzenosti, napr. „Vždy som bol proti tejto zvrátenosti rozkladajúcu prirodzenú rodinu a aj budem.“ (Tomáš Taraba). Pomerne často sa vyskytovalo aj bezpečnostné rámčovanie tém súvisiacich s LGBTI+ vrátane vytvárania dojmu hrozby

⁸ Analyzované boli iba statusy, ktoré obsahovali textový prvok; statusy obsahujúce obrazový alebo audiovizuálny prvok neboli zaradené do analýzy. V grafe sú zobrazené profily, na ktorých sme identifikovali 3 a viac nenávistných statusov.

a vyvolávania emócií strachu, napr. „[Lengvarský] pomohol zaviesť kovid-režim a otvoril dvere pre LGBT ideológiu“ (Marian Kotleba) alebo „Stačí si zapísať, aby muž povedal, že je žena a bude môcť chodiť na dievčenské záchody“ (Tomáš Taraba). Často bola emócia strachu vyvolávaná prostredníctvom evokovania pocitu ohrozenia detí či už v školách - „Chcú deti učiť zvrátenú ideológiu!“ (Milan Mazurek) - alebo adopciami - „Začína to takýmito pochodmi. Pokračuje registrovanými partnerstvami. A končí to adopciami detí homosexuálmi a pedofilmi“ (Marian Kotleba). Samostatnou kategóriou bolo prekrúcanie a vyprázdňovanie slovných spojení a fráz s iným významom - „LGBT extrémisti“ (Marian Kotleba) alebo aj spájanie s protidemokratickými postojmi, prípadne postojmi spochybňujúcimi a popierajúcimi demokratické princípy, napr. „najnovším hitom sú farebné demokracie. Napríklad modrá, alebo dúhovo sfarbená, liberálna.“ (SNS).

Spochybňovanie (liberálno)demokratických princípov tvorilo prerezovú tému, keďže bolo prítomné taktiež vo forme **nenávistných útokov mierených na ľudskoprávných aktivistov a aktivistky, resp. ľudskoprávny mimovládny sektor**. Išlo napríklad o ich spájanie s extrémizmom, napr. „politika šibnutých liberálnych extrémistov“ (SNS), výrazne prítomné bolo tiež podkopávanie kredibility a dôveryhodnosti (ľudskoprávných) mimovládnych organizácií najmä cez ich označovanie za „sorošove“ (napr. Robert Fico alebo Milan Mazurek). Samostatnú podskupinu v rámci mimovládneho sektora, na ktoré smerujú znevažujúce ko-

mentáre a komentáre vyvolávajúce nenávisť, boli environmentálni ľudskoprávni aktivisti a aktivistky, keďže na vybraných profiloch sa opakovane objavovalo napríklad ich označovanie za „ekoteroristov“ (Tomáš Taraba a Miroslav Suja).

Medzi výrazné naratívy patrili aj **nenávistné komentáre namierené voči migrantom a imigrantom, často v spojení s islamofóbnymi postojmi**. Takéto postoje boli najčastejšie spojené so snahami o paušalizáciu skupiny osôb a ich stereotypné zobrazovanie - „nepripustíme, aby sa na Slovensko dostali akýkoľvek ilegálni imigranti!“ (Sme rodina) - ale aj o vyvolanie emócií strachu alebo ohrozenia - „trváme na ochrane našich hraníc a odmietnutí masovej, nelegálnej migrácie, ktorá mení charakter Európy“ (Hnutie Republika), „ochránime Slovensko pred imigrantami“ (Marian Kotleba). Takéto postoje boli zároveň úzko prepojené s anti-EÚ postojmi, napr. „obyčajný špinavý deal“ s migrantmi“ (SNS). V tejto súvislosti je dôležité upozorniť na používanie fráz, ktoré tieto emócie znásobujú a zintenzívňujú tiež pocit ohrozenia cez demonizáciu daných skupín a vytváranie obrazu masovej hrozby, napr. „prílev migrantov“ (Marian Kotleba), alebo „migranti masovo prekračujú naše hranice a štát nad tým nemá kontrolu“ (Hnutie Republika).

Prítomné boli taktiež **nenávistné komentáre namierené voči rómskej menšine**, a to predovšetkým prostredníctvom paušalizácie, kriminalizácie a vyvolávania pocitov strachu a ohrozenia, napr. „agresívni asociáli“ alebo „stupňujúci sa teror“ (Marian Kotleba).

20

3. Typy nenávistných naratívov v komentároch pod politickými statusmi

Kapitola poskytuje prehľad nenávisťných naratívov, ktoré boli identifikované v rámci analýzy sledovaných komentárov. Tieto naratívy boli vo významnej miere spoločné pre všetky tri sledované skupiny obyvateľstva. Vzhľadom na obme-

dzený časový rámec výskumu je potrebné zdôrazniť, že boli reakciou na konkrétne udalosti (bližšie opísané v kapitole 4), a boli preto poskytujú obraz iba o zvolenom časovom období.

3.1 Stereotypizácia a paušalizácia menších

Za nenávisťný prejav sa okrem priamych útokov považuje aj **vytváranie negatívnych stereotypov** alebo **stigmatizácia** (hodnotenie založené na prítomnosti negatívnej odchýlky, ktorou sa osoba odlišuje od normy (Nešpor, 2017)), ktoré môžu posilňovať neodôvodnený predpoklad, že jeho šéfiteľ je nejakým spôsobom nadradený osobe alebo skupine osôb, voči ktorým je takýto prejav namierený a zároveň viesť k sebastigmatizácii (ECRI, 2016). **Stereotypizácia** sa môže týkať domnelých **negatívnych vlastností** prisudzovaných danej skupine obyvateľstva, alebo

naopak, súvisieť s presvedčením o **výhodách, ktoré táto skupina má oproti majorite**. Takéto zobrazovanie je problematické, pretože vytváranie dojmu nezaslúžených výhod na základe nejakej charakteristiky posilňuje negatívne vnímanie konkrétnej skupiny ľudí a predstavuje jeden z prvých stupňov nenávisťných prejavov, ktorý môže slúžiť na ospravedlňovanie šírenia nevráživosti a nenávisťi a môže vyústiť do závažnejších prejavov nenávisťi. Prejavy stereotypizácie a paušalizácie boli identifikované pri zobrazovaní všetkých sledovaných menších.

21

- Vytváranie dojmu, že daná skupina ľudí má v spoločnosti **nezaslúžené výhody alebo privilegované postavenie**

„Nemám nič proti lgbt ci ako sa nazývajú.precu nebol zapáliť sviečku na zochovej prečo nezapalil sviečku za sestričku z Michaloviec“ • „zda sa ze buzeranti maju vacsiu cenu ako 5 studentov a zruinovane zivoty ich rodicov“ • „Riesia aj nieco ine len prava LGBTI ?? A stale dokola len to LGBTI, LGBTI.“ • „Pred občanmi a ich problémami uprednostňujú teplých a Ukrajincov.“ • „...Buzeranti sú viac ako normálny občan.“ • „LGBTI su chráneni zakonom“ • „pretože cigáni sú zákonom chránení“ • „Proste strany a hnutia majú v prvom rade „ priorititu LGBT I (registrované partnerstvá atď.) , ako sa venovať biede ľudí.“

Stereotypizácia sa v komentároch často prejavovala prostredníctvom presvedčenia, že daná skupina ľudí užíva výhody oproti bežnému obyvateľstvu a tieto výhody sú buď nezaslúžené, alebo idú priamo na úkor väčšiny

spoločnosti. Nemusí ísť pritom o materiálne výhody. Napriec celým sledovaným obdobím bol prítomný naratív, že LGBTI+ ľudia sú považovaní za privilegovaných v zmysle podpory a pozornosti zo strany politikov a političiek (najmä zo strany

Zuzany Čaputovej). Prejavy solidarity (napríklad zahraničné návštevy v podniku Tepláreň, kde sa odohral teroristický útok na LGBTI+ ľudí) sa dávali do kontrastu k obetiam iných tragických udalostí, napríklad dopravnej nehody na Zochovej alebo vraždy zdravotnej sestry v Michalovciach, ktorým údajne nebola venovaná dostatočná po-

zornosť. Zároveň sa vyskytovalo aj presvedčenie, že domnelá podpora LGBTI+ ľudí je prekážkou rozvoja krajiny, resp. má prioritu pred riešením problémov bežných ľudí. V komentároch však neboli uvedené konkrétne kroky alebo opatrenia, ktoré majú LGBTI+ ľudí zvýhodňovať.

„to bude tak , že tie päťstovky dame cigánom my "gadžovia"“ • „čo sa týka migrantov nechceme ich tu treba sa v prvom rade postarať o Slovákov a nie uprednostňovať migrantov“ • „A koho má štát živiť ty nána, migrantov ktorý nedali ani cent do štátneho?!!!!“ • „U nám sem tlačí imigrantov, ale mi tu už máme osadníkov, odídencov z Ukrajiny= ekonomických migrantov, ktorých musíme živiť aj keď nevytvárajú žiadnu hodnotu“ • „rozjebali státisíce na pomoc migrantom“

22

Rovnaký naratív sa vyskytoval aj v prípade migrantov (na základe kľúčového slova moslim/Arab), kde už ale išlo o konkrétnu výhradu a až dezinformačnú predstavu o neúmernej finančnej podpore. V prípade rómskej menšiny a migrantov sa tento naratív spájal aj s negatívnou stereotypizáciou, podľa ktorej si tieto skupiny ľudí finančnú podporu na základe svojich údajných vlastností nezaslúžia. Išlo napríklad o časté vyjadrenia, že na základe etnickej príslušnosti sú rozdávané nadpriemerné sociálne dávky, kupujú sa voličské hlasy alebo ľudia migrujú na Slovensko kvôli využívaniu sociálneho systému (najmä z arabských krajín). V sledovanom období bol zároveň pozorovaný výrazný naratív súvisiaci s hlasovaním o migračnej politike

v Európskom parlamente, čo zintenzívnilo najmä diskusiu o finančných prostriedkoch vynakladaných na tieto politiky v porovnaní s inými výdavkami. Spolu so zdôrazňovaním výdavkov na migrantov sa vyskytovali aj tvrdenia o minimálnej hodnote, ktorú títo ľudia prinášajú alebo vôbec sú schopní prinášať do spoločnosti. Rozdiel oproti zobrazovaniu LGBTI+ ľudí spočíval práve v dlhodobom prevládajúcom presvedčení, že migranti a Rómovia by nielen nemali mať údajné privilegované postavenie, ale nemali by mať ani tú sociálnu podporu, na ktorú majú skutočný nárok. **Zdôrazňovanie zásluhovosti popiera základný ľudskoprávny princíp, že práva sú garantované všetkým ľuďom bez rozdielu.**

• Vytváranie negatívnych kolektívnych identít

„už nepomože ani podplácanie voličov hlavne v cigánskych osadách“ • „co cakat od asociálov, ktorí sa nestitia nicoho. Oni by zapreli aj vlastnu matku pre ich prospech“ • „hlavne ciganske decka poväčšine nechodia do školy pre svojich sprostych rodičov“

Mnohé z nenávisťných komentárov boli založené na tom, že vyjadrovali postoj ku konkrétnej menšine na základe prisúdených vlastností a kolektívnej identity, pri sledovaných menšinách sa však prejavovala odlišným spôsobom. V prípade Rómov išlo najmä o paušalizujúce predstavy o údajne „typických“ vlastnostiach rómskej menšiny,

ktoré vytvárajú negatívny obraz o ich vlastnostiach a schopnostiach a **prezentujú ich ako nižšiu vrstvu spoločnosti, čo v niektorých prípadoch v sebe implicitne môže niesť aj prvky nadradenosti**, ktorá aj vo vyššie citovaných medzinárodných ľudskoprávných dokumentoch tvorí súčasť definície nenávisťných prejavov (OSN, 1965).

„Magiánkovi utiekla žena s Afričanom, takže vieme, prečo nadáva na migrantov a ľudí s tmavšou pleťou“ • „Zachránil svojho syna od moslimského sveta a od ženy, ktorá sa spustila s Arabom. A tak isto ochráni aj Slovensko.“

Negatívny obraz moslimskej, resp. arabskej identity sa tvoril napríklad aj reakciami na vyjadrenia Mariana Kotlebu a jeho strany Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko k migračným politikám, a to prostredníctvom znevažujúcich vyjadrení na moslimskú/arabskú identitu v súvislosti s udalosťami v jeho súkromnom živote a vzťahom jeho manželky s občanom Egypta. Tieto

komentáre síce väčšinou mali zosmiešniť alebo uraziť samotného Mariana Kotlebu a nevyjadrovali voči Arabom explicitne negatívnu emóciu, no zobrazovali arabských mužov ako tých, ktorí “preberajú” slovenské ženy ich manželom. **Takéto stereotypné zobrazovanie má následne potenciál posilňovať nenávisťné naratívy o Araboch ako o bezpečnostnej hrozbe.**

23

„Ja osobne proti teplim nemám nič ale buzerantov neznasam“ • „mám známych homosexuálov, ale to nemá nič spoločne s tým lgbt +...a neviem čo.“ • „Aj ja poznám homosexuálov, ale sa nechodia pretŕčať na verejnosť, ale žijú skôr v ústraní“

Špecifickou črtou diskusií o LGBTI+ bolo dichotomické vnímanie konkrétnych LGBTI+ ľudí a témy ako takej. Diskutujúci často relativizovali svoj negatívny postoj tým, že s konkrétnymi LGBTI+ osobami nemajú problém, ale prekáža im, ak svoju orientáciu alebo rodovú identitu prejavujú na verejnosti alebo sa zasadzujú o svoje práva. Toto oddelovanie môže byť spôsobené už spomínaným naratívom

o tzv. ideológii alebo propagande, ktorá je vnímaná ako nástroj presadzovania záujmov, zatiaľ čo pri konkrétnych ľuďoch takáto asociácia chýba. **Téma LGBTI+ tak v niektorých prípadoch býva zobrazovaná viac ako myšlienka, než ako skupina ľudí, čo ale aj tak môže mať na jednotlivé osoby zraňujúci dopad a podnecovať nevraživosť voči nim.**

- **Spájanie s témami zobrazovanými ako škodlivé**

„Vďaka narkomanom sociopatom a lgbt priaznivcom cí ako sa komunita nazýva sa do parlamentu dostanu!!!!“ • „PS ide len o drogový biznis a LGBTI a nie o pracujúcich ľudí a dôchodcov“

V súvislosti s ideologickým vnímaním témy LGBTI+ sa objavoval aj **fenomén negatívneho zobrazovania v kombinácii s inými javmi, ktoré sú považované za nebezpečné alebo škodlivé**. Často sa spájala s politickými postojmi

a odmietaním liberálnej alebo tzv. „progresívnej“ politiky. Najmä v súvislosti so stranou Progresívne Slovensko sa téma LGBTI+ spájala s užívaním drog, čím bola implicitne označovaná za škodlivú pre spoločnosť.

„čo je budúcnosť Slovenska vojny nepokoje lgbt tretie pohlavie hlad zima drahota“ • „Viem čo bude presadzovať : LGBT +++ ,červíky v strave, vojnu a posielanie Slovákov na UA, tento stále sa hľadajúci ZRADCA“

24

Spájanie témy LGBTI+ s negatívnymi spoločenskými javmi sa neprejavovalo len v diskusiách o konkrétnych politických stranách, ale išlo o súčasť širšieho fenoménu vnímania tejto problematiky ako spoločnosť ohrozujúcej, bez snahy poro-

zumieť jej ľudskoprávnym aspektom. **Hoci teda nejde o explicitné rámcovanie ako bezpečnostnej hrozby, asociovanie s témami ako vojna alebo hlad podporuje negatívne vnímanie tejto témy.**

„každý normálny človek je Hetero A všetko ostatné je prípad pre psychiatrov“ • „Je to vedecky dokázané že LGBTI je Patologická Úchylka“ • „ja ich považujem za chorých...Za odstránenie diagnózy LGBT bola politika.“

Špecifickou oblasťou bolo **pripisovanie inej sexuálnej orientácie alebo rodovej identity psychickému ochoreniu, čo kvôli stereotypnému vnímaniu duševných chorôb môže predstavovať dvojnásobnú stigmatizáciu**. V niektorých prípadoch komentáre presadzovali tento názor aj napriek vedomosti o odstránení homosexuality a rodového nesúladu zo

zoznamu chorôb. Negatívna stereotypizácia LGBTI+ ľudí v súvislosti s ich psychickým zdravím je v protiklade s rozhodnutím Svetovej zdravotníckej organizácie, ktorá vyradila homosexualitu zo zoznamu duševných chorôb v roku 1990. Rodový nesúlad bol v roku 2018 zaradený medzi stavy súvisiace so sexuálnym zdravím (WHO, 2023).

3.2 Prisudzovanie identity jednotlivcom

Prisudzovanie konkrétnej identity jednotlivcom v prípadoch, kedy táto identita nie je pre kontext relevantná, v sebe **nesie implicitnú informáciu o negatívnom postoji k danej identite**, preto môže pôsobiť zraňujúco a urážlivo a je považované za formu nenávisťného prejavu. Špecifickým prípadom je tzv. outing alebo odhalenie sexuálnej orientácie inej osoby, ktorý je považovaný za formu zneužívania (Hubbard, 2020). V prípadoch,

že sa identita využíva ako urážka alebo na zdôraznenie negatívnych vlastností danej osoby, môže ísť o **podnecovanie znevažovania alebo urážania** (ECRI, 2016). Táto oblasť nenávisťných prejavov sa týkala predovšetkým LGBTI+ ľudí a Rómov, v prípade moslimov, resp. Arabov boli podobné tendencie minimálne. Vyskytovala sa väčšinou **bez akejkoľvek súvislosti s obsahom príspevku**, na ktorý komentáre reagovali.

- Zdôrazňovanie **identity ako negatívneho aspektu**

„pan pelegriny ako verejnej osoby sa vas pytam či ste homosexual“ • „kde je teplo tam je peľe“ • „...Ale petulko,ved to sú teplé MiGI!!!“

V prípade prisudzovania sexuálnej orientácie mnohé z komentárov neboli explicitne nenávisťné, **problematické je však samotné upozornovanie na sexuálnu orientáciu ako na relevantnú charakteristiku politika alebo inej osoby, a to bez ohľadu na to, či skutočne ide o človeka s inou sexuálnou orientáciou**. Rovnako problematické sú aj výzvy na zve-

rejnenie sexuálnej orientácie danej osoby, a to aj v prípade, ak išlo o žart alebo mal príspevok pôsobiť ako žart. Najčastejšie bol v komentároch k sledovaným príspevkom ako homosexuál explicitne alebo implicitne označovaný Peter Pellegrini, a to najmä na jeho osobnom profile, bez ohľadu na tému statusu a rovnomerne v priebehu celého sledovaného obdobia.

25

„Arogantný a agresívny teploš“ • „fuuu redaktor liberálne prasaaaa dúhové !!!“ • „JE TO KUS TEPLEHO RADIATORA A TUPCA ZAPREDANEHO“

Druhý najvyšší počet komentárov za homosexuála označoval Rastislava Ilieva. V jeho prípade išlo takmer výlučne o reakcie na dva konkrétne príspevky strany SNS a Andreja Danku o televíznej diskusii Danku s Ilievom, ktoré vyprovokovali vôbec najvyšší počet nenávisťných komentárov v sledovanom období za jeden deň naprieč všet-

kými tromi sledovanými témami. Zároveň boli tieto príspevky výrazne vulgárnejšie ako v prípade ďalších osôb. Podobným spôsobom, ale vo výrazne menšom rozsahu sa obeťou nenávisťných komentárov stal Tomáš Hellebrandt, v jeho prípade išlo o jednorazovú reakciu na vyjadrenie o výške slovenských dôchodkov.

„teplého zlodēja chceš mať za premiéra?“ • „Jak hranolov teplý klon obklopený bandou narcistických východňárov“ • „Petko ty vies len tou papulou teplou trepat...nic viac...“

Zdôrazňovanie sexuálnej orientácie sa často dialo v prípadoch, keď voči danej osobe prevláda negatívna emócia z iných dôvodov, napr. kvôli politickým aktivitám v prípade politikov alebo konkrét-

ných komentárov v prípade diskutujúcich. Za problematické sme však považovali len také komentáre, ktoré vyvolávali negatívnu emóciu voči konkrétnej menšine, nie politické útoky vo všeobecnosti.

- **Využívanie prisúdenej identity ako nadávky**

„pani Vierka, neodpovedajte takým buzerantom“ • „Ty teplý kokot povedz o koľko ste zadžili tie deti!“ • „Ale sak ty buzerant si s nim išiel do vľady???“ • „vy ste ďalšia progresívna alebo LGBTI?“ • „Z tých niektorých komentárov cítim dosť veľké teplo kokos“

Samostatnou oblasťou bolo prisudzovanie identity na základe sexuálnej orientácie ako forma útoku alebo nadávky, kedy nebola pre komentujúceho podstatná skutočná sexuálna orientácia, ale homosexualita je vnímaná tak negatívne, že sa stáva univerzálnym vulgarizmom. Týkalo sa to najmä

využívania slova buzerant, ktoré sa používalo aj v prípadoch, kedy bola autorovi komentára zrejme heterosexuálna orientácia danej osoby. **V rámci diskusie v komentároch sa sexuálna orientácia využívala aj ako argument voči oponentom, ktorý znižuje relevanciu ich názorov.**

26

„klame ako cigáň“ • „cigánsky zloduch“ • „cigáni až sa hory zelenajú“ • „Janka Zbitá Cigánka“ • „Ciganikova neklame ona doslova cigani“ • „rómska baba na trhu“

Ako nadávka sa využívala aj príslušnosť k rómskemu etniku, a to prostredníctvom stereotypne prisudzovaných vlastností. V analyzovaných komentároch sa využívala predovšetkým v súvislosti s hanlivým označením rôznych politikov za klamárov, najčastejšie sa to týkalo Igora Matoviča, Erika Kaliňáka, Mikuláša Dzurindu a ďalších. Hoci je výraz "cigáňit" spisovný (Jazykovedný ústav Ľ. Štúra, 2023), výrazne prispieva k posilňovaniu

stereotypizácie Rómov a zároveň prispieva k jej normalizácii, preto je nutné považovať ho za problematický. V sledovanom období sa prisudzovanie rómskej etnicity špecificky vyskytovalo aj v súvislosti s verejným vystupovaním poslankyne NR SR Jany Bittó Cigánikovej, pričom hanlivé poznámky na jej osobu boli formulované referujúc na podobnosť jej priezviska s názvom etnickej skupiny.

3.3 Ľudskoprávne témy ako bezpečnostná hrozba

Vytváranie negatívnych stereotypov a stigmatizácia (ECRI, 2016), pokusy **ospravedlňovať alebo povzbudzovať akúkoľvek formu rasovej nenávisti** (OSN, 1965), národná, rasová alebo náboženská nenávisť, ktorá predstavuje **podnecovanie k diskriminácii, nepriateľstvu alebo násilniu** (OSN, 1966), prípadne **šírenie a podnecovanie foriem nenávisti založených na stereotypnom vnímaní, neznašanlivosťi až nevráživosti** (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2022) sa v prípade troch sledovaných menších pomerne často prejavovali rámcovaním tém súvisiacich so sledovanými menšinami ako bezpečnostnej hrozby. Takéto formy negatívneho stereotypizovania ďalej napomáhajú podnecovaniu nenávisti a nevráživosti tým, že **z akýchkoľvek otázok súvisiacich s danými menšinami robia bezpečnostnú záležitosť.**

Takéto komentáre sú problematické z viacerých dôvodov. Medzi tie najzávažnejšie patrí, že **ide o špecifickú formu tzv. otheringu, teda vyčleňovania** (na „my“, teda tí, ktorí sú ohrození, a „oni“, ktorí predstavujú hrozbu priamo asociovanú s menšinovou identitou). Rámcovanie menšinových tém do bezpečnostnej roviny spojené so šírením pocitov strachu a ohrozenia zároveň vytvára priestor na **ospravedlňovanie šírenia nenávistných postojov** založených na rasovej, náboženskej, sexuálnej či rodovej identite a ďalšie šírenie paušalizovanej nevráživosti voči týmto skupinám.

V tejto súvislosti sme identifikovali hneď niekoľko naratívov, ktoré rómsku, moslimskú alebo LGBTI+ menšinu prezentujú ako bezpečnostný problém a tým pádom ďalej šíria alebo posilňujú emóciu strachu, ktorá sa s týmito menšinami asocioje.

27

- Vytváranie dojmu **všeobecného ohrozenia práv väčšinového obyvateľstva** menšinovou témou.

„LGBTI + agenda je dogmaticka a mocenska, ziadne prava utlacanych ale nadprava“
„Buzerantov je všade dost a chcú mať všade nadpráva, ako na chorom západe“

Príkladom bolo označovanie LGBTI+ ľudí a ich požiadavky na priznanie základných ľudských práv a ich ochranu ako „ideológiu“ alebo „agendu“. Patrílo sem aj spochybňovanie ľudskoprávných po-

žiadaviek LGBTI+ ľudí alebo **relativizovanie ľudskoprávnej roviny cez presvedčenie, že LGBTI+ ľudia žiadajú navyše ľudské práva, ktoré väčšinová spoločnosť nemá.**

- Vytváranie dojmu bližšie nešpecifikovaného, ale **bytostného až existenčného ohrozenia spoločnosti** ako takej zo strany menších.

„Este pridú migranti a mizdochneme“ • „Vobec nie je lgbti problem, tato agenda je len pouzivana ako nástroj na zlikvidovanie povodneho europskeho obyvateľstva. A nie tym, ze nebudu mat deti, ale tym, ze rozlozia spolocnost touto agendou tak, ze pozornost mladych ludí odputaju a ti potom nevidia skutocne problemy.“ • „LGBT a celkovo Transgender ideologia to je slepá ulička ľudstva a neuvedomuje si to len Idiot.“ • „Len ideológiu vyvolenej rasy vymenili za ideológiu gender. Je najvyšší čas ich zastaviť, kým nezmanipulujú väčšinu spoločnosti.“

Identifikovali sme kategóriu nenávistných príspevkov, ktoré o prítomnosti LGBTI+ ľudí alebo moslimov hovorili v súvislosti s priamym existenčným ohrozením majoritnej spoločnosti, prípadne prezentovali takéto ohrozenie ako súčasť LGBTI+ požiadaviek. **Nebezpečenstvo takýchto nenávistných komentárov aj v tomto prípade spočívalo vo vnímaní a teda aj**

následnom rámcovaní menšínových ľudskoprávnych požiadaviek ako ohrozujúcich a nebezpečných, alebo v extrémnych prípadoch nedemokratických až totalitných. Rámcovanie menšinových tém ako bezpečnostnej hrozby so sebou zároveň nesie riziko ospravedlňovania prípadných násilných incidentov ako formy nevyhnutnej obrany.

28

„dnes ruskí fašisti zabíjajú spolu s moslimami Slovanov na Ukrajine“ • „genocida bieleho obyvateľstva nahradením africkým a arabským“ • „začali nám sem posielat migrantov“

Dojem existenčného ohrozenia majoritnej spoločnosti sa vyskytoval aj v súvislosti s komentármi smerujúcimi na ľudí moslimského alebo arabského pôvodu, či vo všeobecnosti prisťahovalcov a imigrantov, za ktorých sa práve ľudia moslimského alebo arabského pôvodu často stereotypne ozna-

čujú. V tejto súvislosti sme pozorovali hlavne **explicitné vylučovanie tejto menšiny spojené s jej stereotypným zobrazovaním ako násilnej, resp. majúcej sklony k násiliu, a v niektorých prípadoch dokonca vyobrazovanej ako nástroj s explicitným cieľom ohroziť majoritnú spoločnosť inými aktérmi.**

! „pozri si iné štáty kde túto cvargu nechali prísť k moci kde odoberajú deti normálnym ľuďom a dávajú ich na adopciu buzerantom a takejto cvarge odpadu“ • „Odmietam aj ja ako učiteľka, že chcu dať tieto LGBT problémy riešiť už na ZŠ...chore, nebudem učiť deti o pretvaraní sa na iné pohlavie“ • „Chránme hlavne svoje deti a vnučata pred trans genderovou ideológiou !!! Pedofiliou a obchodovaním s deťmi !!!“ • „až vám začnú migranti likvidovať deti“

Pocit ohrozenia menšinami, ktoré boli v tejto spojitosti intenzívne kriminalizované, sa výrazne prejavoval prostredníctvom detí. Tie boli prezentované nielen ako obeť LGBTI+ „propagandy“, ale aj v priamom ohrození v súvislosti s moslimskou menšinou. **Využívanie detí** ako ohrozenej skupiny

môže výrazne zvyšovať intenzitu takéhoto sentimentu a **ide teda o mimoriadne nebezpečný naratív vyvolávania nenávisťi a strachu z LGBTI+ ľudí, ale aj imigrantov moslimského alebo arabského pôvodu kvôli ich stereotypnému asociovaniu s násilnými sklonmi.**

- Vytváranie dojmu priameho **ohrozenia hodnôt, tradícií a kultúrnej identity** väčšinového obyvateľstva.

! „Nemci sú už zdegenerovaní a ich život už dávno ovládajú cudzinci a migranti“ • „to je smutné, z našich vnukov bude 72 pohlaví a budeme ako národ skríženy s migrantmi“ • „Treba si uvedomiť že LGBTI sú novodobý teroristi zfetovany ktorý majú za úlohu zničiť zdravé hodnoty nášeho národa aby si araby mohli nárokovať na našu pôdu“likvidovať deti“

29

Okrem explicitného existenčného ohrozenia sme ako pomerne výrazný identifikovali aj naratív týkajúci sa ohrozenia osobitne národnej identity, kultúrnej identity označovanej ako tej „našej“, prípadne hodnôt a tradícií, ktoré sú označované

ako „naše“. Aj v tomto prípade ide o **príklad otheringu a vylučovania, konkrétne spojený s rámčovaním etnickej či náboženskej rôznorodosti a multikulturalizmu ako bezpečnostnej otázky.**

! „prečo schvaľujete nájazd hordy moslimov do Európy“ • „Migranti nech tu nerobia inváziu“

V tejto skupine analyzovaných komentárov sme zároveň identifikovali pomerne zásadnú časť komentárov, ktoré obsahovali **prvky démonizácie, najmä v spojitosti s evokovaním masovosti (moslimskej) imigrácie pomocou hyperbolizujúcich slov a fráz (napr. prílev, vlny, milióny, a pod.) podčiarkujúcich intenzitu a po-**

četnosť. Aj v tomto prípade teda ide o prípad negatívnej stereotypizácie až stigmatizácie, ktorá slúži ako ospravedlňovanie nenávisťných a nevráživých postojov. Nezriedka pritom boli prvky démonizácie moslimského obyvateľstva priamo spojené aj s vulgárnym znevažovaním skupiny.

„progresívne kvóty, ktoré nám povedia, koľko tu môže byť vedcov, matiek či migrantov“ • „Nechceme vojnu, nechceme migrantov, nechceme nadvládu genderu, nechceme EU, nechceme NATO a do záhuby rutinou sa západnú civilizáciu s 276 pohlaviami!“ • „TEN kto chce alebo súhlasí s ISTANBULSKÝM DOHOVOROM je za primanie migrantov a Taktiež gender ideológiu“

Samostatnú oblasť v rámci bezpečnostného rámcovania, opätovne súvisiacu so šírením dojmu ohrozenia kultúrnej, národnostnej identity a hodnotového systému zo strany väčšinovej populácie, predstavovalo **paralelné rámcovanie ľudskoprávných, prípadne**

menšinových tém ako ideologickej otázky. V tejto súvislosti sme pozorovali nielen spájanie tém týkajúcich sa rôznych menších, ale aj prepájanie na iné negatívne a odmietavé postoje, napr. antieurópsky, anti-EÚ a antiglobalistický sentiment.

- **Paušalizovanie násilných a kriminálnych sklonov** v spojitosti s menšinovou identitou.

„Ak sú migy šrot,dajte ich spoluobčanom rómom,oni ich rozoberú a predú do šrotu.“ • „Kto to len tie cigánske deti učí, kradnúť v obchodoch.“ • „bomby vybuchuju v podobe migrantov z vychodu!“ • „Migranti zmenili Švédsko z bezpečnej krajiny na plnú kriminality a špiny“ • „Naše mestá sú plné migrantov ako je to možné kde je polícia a čo robia hraniciach ?????“

30

Okrem stereotypného zobrazovania menších ako bezpečnostnej hrozby vo všeobecnosti sme identifikovali aj prípady komentárov, **v ktorých sa o menšinovej identite hovorilo ako o determinante kriminálneho správania.** V prípade rómskej menšiny išlo najčastejšie o paušalizovanie kradnutia, ale aj explicitné zdôrazňovanie etnicity pri komentovaní konkrétnych trestných činov, o ktorých informovali médiá. Podobné vzorce sme identifikovali aj v prípade kriminalizovania moslimského, resp. arabského obyvateľstva, pri ktorých bolo najviditeľnejšie prezen-

tovanie imigrantov moslimského alebo arabského pôvodu ako otvorenú bezpečnostnú hrozbu z hľadiska kriminality a násilia, a to najmä prostredníctvom asociovania menšinovej identity napríklad s teroristickými činmi, prípadne s inými negatívnymi bezpečnostnými udalosťami. V obdvoch prípadoch ide o **prezentovanie kriminálneho správania ako údajne charakteristickej črty danej menšiny.** Opäť teda ide o príklad stigmatizácie a vytváranie negatívnych stereotypných asociácií medzi menšinovou identitou a bezpečnostnými hrozbami.

3.4 Podnecovanie násilia a dehumanizácia

Medzi najväznejšie príklady nenávisťných prejavov patria najmä komentáre, ktoré obsahujú otvorené výzvy na násilie alebo mimoriadne znevažujúce, vulgárne a dehumanizujúce komentáre naviazané na rasovú, etnickú, náboženskú, sexuálnu alebo rodovú identitu. Vyššie uvedené medzinárodné inštitúcie a kľúčové medzinárodné ľudskoprávne dohovory takéto nenávisťné prejavy jednoznačne definujú cez **šírenie neznášanlivosti a nevráživosti** na základe napr. pohlavia, pôvodu, rodu, sexuálnej orientácie, rasovej, náboženskej, etnickej či inej príslušnosti (OSN, 1966; ECRI, 2016), priamo cez **výzvy k násiliu** voči osobám na základe ich príslušnosti (OSN, 1966), cez **podnecovanie znevažovania, nenávisťi, hanobenia alebo urážania** takýchto osôb (ECRI, 2016), ale aj cez šírenie propagandy **myšlienok alebo teórií o nadradenosti** jednej rasy alebo skupiny osôb (OSN,

1965). Podľa **Stratégie a akčného plánu OSN proti nenávisťným prejavom** je podnecovanie násilia mimoriadne závažnou formou nenávisťných prejavov práve kvôli tomu, že explicitne a zámerne vyzýva na diskrimináciu, nevráživosť a násilie, čo **môže v konečnom dôsledku viesť až k teroristickým činom alebo zločinom proti ľudskosti** (OSN, 2019).

Z hľadiska právneho poriadku Slovenskej republiky zároveň v prípade tejto kategórie nenávisťných prejavov ide o vyjadrenia, ktoré môžu naplňať znaky skutkovej podstaty trestných činov podľa § 423 a § 424 Trestného zákona o hanobení národa, rasy a presvedčenia a podnecovaní k národnostnej, rasovej a etnickej neznášanlivosti. **Je nevyhnutné takéto vyjadrenia (nielen v online podobe) bezodkladne nahlasovať orgánom činným v trestnom konaní.**

31

- **Otvorené výzvy na násilie** voči osobám moslimského alebo arabského pôvodu, voči rómskemu etniku a voči LGBTI+ ľuďom.

„Ty malý progresívny buzerant, aj na vás príde. Stromov okolo ciest je ešte dost.“ • „Redaktor, homoš.. Sa čudujem ze mu ešte niekto neprebije čelo do hlavy“ • „taku duhovu a liberalnu buzerantsku haved treba strielat“ • „Vam odporucam kupte si kalašnikov a ciganov strelajte“ • „Keď robili hliadky vo vlakoch počuli ste o probléme s asocialmi? Ani nepipli...“ • „do lesa snimi vykopat jamu a zahrabat lebku takto nas stoja tisice mesacne a nechcu robit.“

Explicitné výzvy na násilie sme zaznamenali voči všetkým trom sledovaným skupinám. V prípade nenávisťných komentárov voči LGBTI+ ľuďom bol v sledovanom období najčastejšou obeťou takýchto vyhrážok moderátor tele-

vízie TA3 Rastislav Iliev. V prípade rómskej menšiny aj moslimských imigrantov sa objavili komentáre otvorene vyzývajúce na likvidáciu ich príslušníkov, napríklad v spojitosti so znížením údajne vysokých výdavkov, ktoré spôsobujú.

„Všetkých dát liečiť ...choré hlavy ..pozatvárat a vyliečiť skorej von nepustiť“ • „Buzerant ostaňte dementon umlúvam sa za výraz ale chorý človek patry na psychyatriu“ • „Keď robili hliadky vo vlakoch počuli ste o probléme s asocialmi?Ani nepípli...“

Špecifikom pri LBGTI+ ľuďoch v rámci výziev na násilie boli komentáre, ktoré obsahovali **výzvy na nútenú liečbu domnelej psychiatrického ochorenia**. V prípade tzv. konverzných terapií už viacerí

aktéri, vrátane OSN, Rady Európy a Európskeho parlamentu, uvádzajú, že ide o **formu týrania** (OSN, 2020; Rada Európy, 2023; Európsky parlament, 2023).

- **Nenávistné komentáre obsahujúce prvky dehumanizácie.**

“celá opozičná zberba potkanov červených, hnedých aj dúhových” • “čisté opice v dúhových a UK vlajkách” • “trans homoidi” • “LBGTI odpad” • “buzerant nie je človek” • „čo to trepeš cigán z Lunika9 vráť sa tam a žer potkany“ • „už nechcem o tých parazitických potkanoch ani počuť radšej“ • „Čo tak tých migrantov dávať do Zoo aspoň bi si zarobili na jedlo zo stupneho“

32

V takýchto prípadoch išlo o **mi-moriadne vulgárne, znevažujúce a hanobiace komentáre prirov-**

návajúce príslušníkov menších k zvieratám, prípadne priamo po-pierajúce ich ľudskosť.

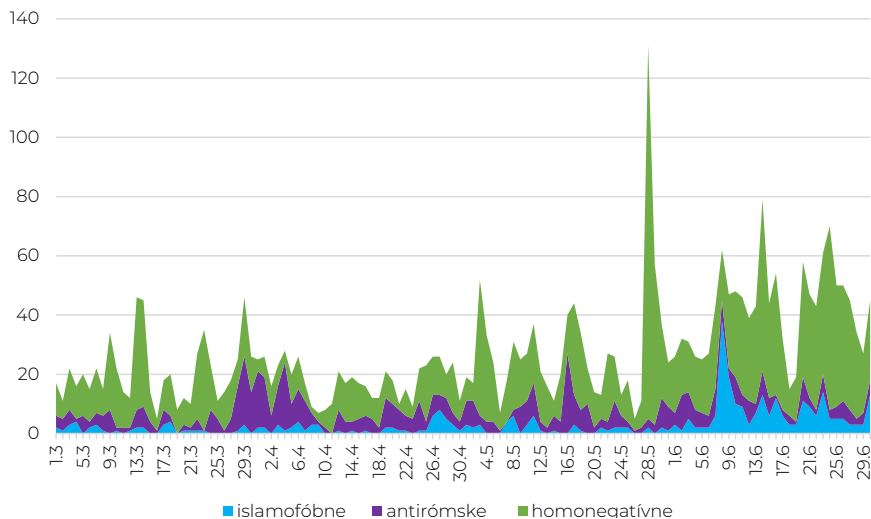

4. Nenávistné tendencie v komentároch pod politickými statusmi

Napriek tomu, že sme naprieč tromi špecifickými témami našli veľa podobností z hľadiska používaných naratívov a odôvodnení používaných pri vyvolávaní a šírení nenávistného sentimentu voči vybraným menšinám (kapitola 3), témy mali aj svoje špecifiká. Medzi najvýraznejšie patria spúšťače nenávistných komentárov voči jednotlivým menšinám vo verejnom diskurze v sledovanom časovom

období. Časová os znázorňujúca počet identifikovaných nenávistných komentárov voči LGBTI+ ľuďom, moslimom a rómskej menšine (Graf 2) poskytuje náhľad na to, v ktorom období sa na slovenských politických profiloch najintenzívnejšie šíрили nenávistné naratívy voči jednotlivým skupinám. Táto kapitola poskytuje bližší pohľad na to, ktoré témy vo verejnej debате pôsobili ako spúšťače.

Nenávistné prejavy v sledovanom období

Graf 2 Počet analyzovaných komentárov obsahujúcich homonegatívne, islamofóbne alebo antirómske prejavy v priebehu sledovaného obdobia

Kapitola obsahuje aj náhľad na výskyt typov nenávistných prejavov v komentároch na profiloch rôznych strán a politikov. Cieľom teda nie je porovnávať výskyt nenávistných prejavov v komentároch medzi jednotlivými stranami, ale poukázať na fakt, že **formy nenávisti sa**

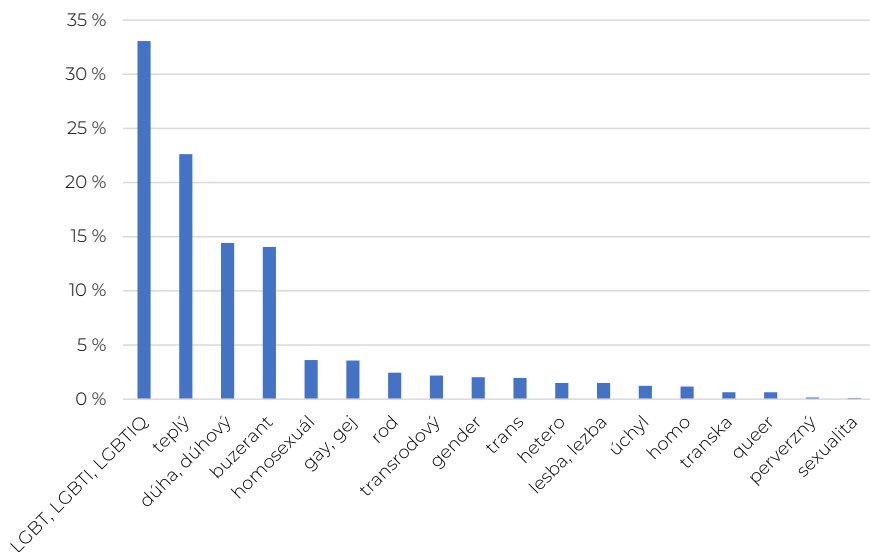
na jednej strane líšia v závislosti od konkrétnych tém prevládajúcich na jednotlivých profiloch, a zároveň v mnohých prípadoch nesúvisia s obsahom statusov. Nenávistné prejavy voči menšinám sa tak vo verejnom priestore vyskytujú aj bez kontextu.

4.1 Homonegatívne postoje

Pre sledovanie nenávisťných komentárov voči LGBTI+ ľuďom sme okrem slov opisujúcich rôzne aspekty homosexuality a rodovej identity kvôli zachyteniu väčšieho počtu príspevkov vybrali aj také kľúčové slová, ktoré nesú negatívny náboj, napríklad “buzerant”, “úchyl”, “teplý” alebo “perverzný”.

Takmer 34 % komentárov obsahovalo skratku “LGBT” v rôznych variáciách, 23 % práve slovo “teplý” (Graf 3). V menej ako 15 % príspevkov sa vyskytlo slovo “dúhový”, resp. “dúha” (ktoré sa používalo takmer výhradne v tomto kontexte) a buzerant. Výskyt ostatných kľúčových slov bol minimálny.

Frekvencia kľúčových slov v príspevkoch

Graf 3 Porovnanie frekvencií kľúčových slov v komentároch o LGBTI+ ľuďoch⁹

V skúmanom období bolo na základe vybraných kľúčových slov identifikovaných 2 914 príspevkov a komentárov na sledovaných profiloch, z toho 2 259 (78 %) bolo označených ako nenávisťný komentár. Najčastejšie išlo o **prisudzovanie sexuálnej orientácie** (28 % zo všet-

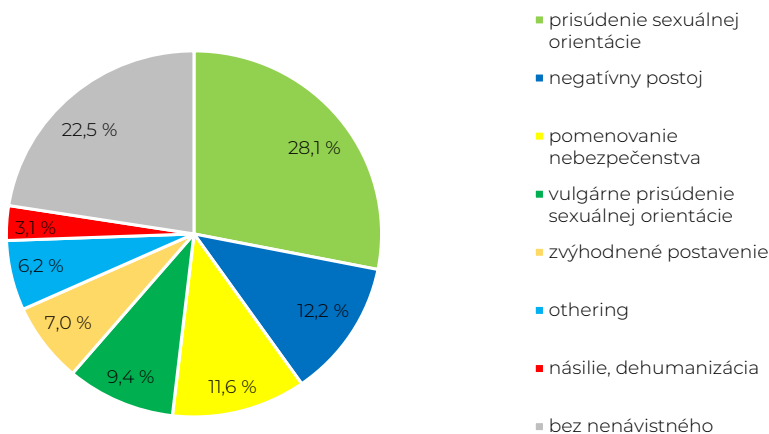
kých príspevkov), resp. **vulgárne prisúdenie sexuálnej orientácie** s použitím slova buzerant (9 %), ktoré sú súčasťou vyššie spomínanej kategórie *prisudzovanie menšinovej identity* (Graf 4). Nasledujú komentáre, ktoré vyjadrovali **negatívny postoj voči LGBTI+ ľuďom**

⁹ V jednotlivých príspevkoch sa mohlo vyskytnúť viac kľúčových slov naraz, preto je súčet vyšší ako 100 %.

(stereotypizácia a paušalizácia) bez špecificky vyjadreného dôvodu (12 %), pomenovávali **ohrozenie**, ktoré predstavujú LGBTI+ ľudia (bezpečnostné rámcovanie, 12 %), údajné **výhody** LGBTI+ ľudí v spoločnosti (stereotypizácia a pauša-

lizácia, 7 %), vylučovali danú skupinu obyvateľstva (tzv. **othering**), (stereotypizácia a paušalizácia, bezpečnostné rámcovanie, 6 %), obsahovali prvky násillia (2 %) a dehumanizácie (1 %).

Typy nenávistných homonegatívnych prejavov

36

Graf 4 Typy nenávistných homonegatívnych prejavov vo facebookových komentároch o LGBTI+ ľuďoch

Špecifikom nenávistných prejavov voči LGBTI+ ľuďom oproti ostatným menšinám bolo prisudzovanie sexuálnej orientácie. Najčastejšie sme to pozorovali pri osobe Petra Pellegriniho a Rastislava Ilieva. Osobitne sme sledovali aj vulgárne prisúdenie orientácie prostredníctvom slova buzerant. Najčastejšie (v relatívnych hodnotách) bol takto označovaný Igor Matovič, členovia Progresívneho Slovenska a Rastislav Iliev (Graf 5).

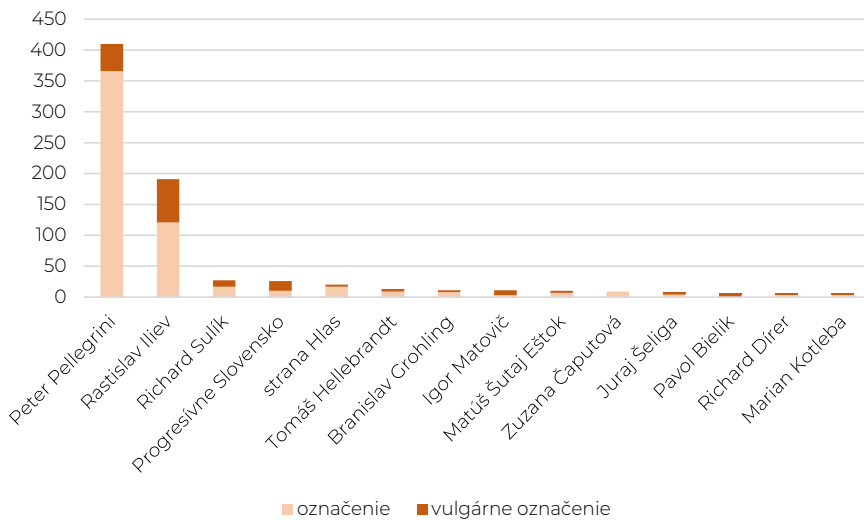
Časová os výskytu nenávistných prejavov odzrkadľuje spoločenskú diskusiu a témy, ktoré jej domino-

vali (Graf 6). V priebehu marca sa najčastejšie vyskytovali komentáre zdôrazňujúce zvýhodnené postavenie LGBTI+ ľudí, čo súvisí so zahraničnými oficiálnymi návštevami a ich programom, ktorý zahŕňal aj vyjadrenie solidarity s obeťami teroristického útoku v Teplárni. Väčšina komentárov sa v tomto období týkala vystupovania a prejavov Zuzany Čaputovej, najviac sa ich nachádzalo na profile Tomáša Tarabu. V druhej polovici marca bol nárast počtu komentárov spôsobený diskusiou o odmietnutí uznania práv rodičov rovnakého pohlavia zo zahraničia a o zákaze štartu

transrodových športovkýň v atletických súťažiach. V prvej oblasti bol viditeľný nárast počtu príspevkov, ktoré nie sú problematické, čo súvisí s medializovaním tejto témy na profile strany SaS. V polovici apríla, 12.4., sa témou diskusie stala žaloba Európskej komisie na Maďarsko kvôli homofóbnemu zákonu, opäť

na profile SaS a s väčšinou nezavadných príspevkov. Druhý najvýraznejší vrchol dosiahli príspevky o LGBTI+ ľuďoch 3.5., kedy sa konal protest za práva transrodových ľudí pred parlamentom. Výraznejšie sa v tomto období vyskytovali komentáre vyzývajúce na násilie a vyjadrujúce negatívny postoj.

Osoby označované ako LGBTI+

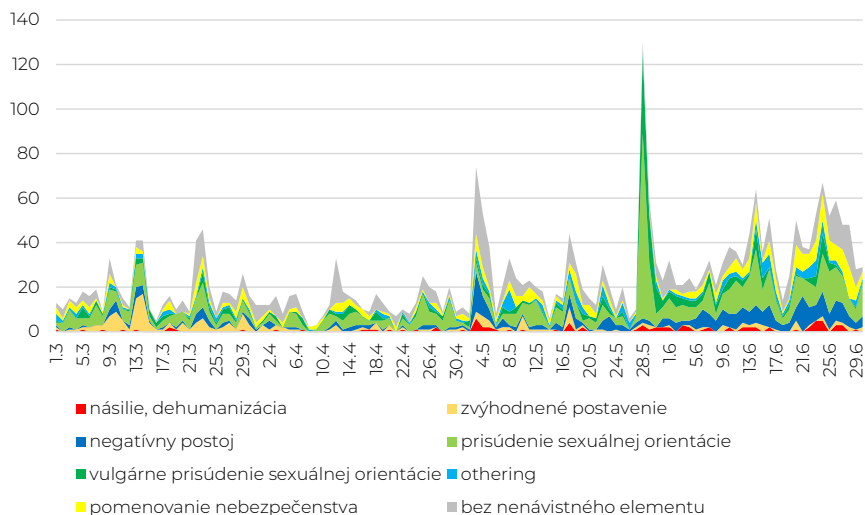

Graf 5 Porovnanie frekvencií označovania konkrétnych osôb ako LGBTI+

Najvyšší počet nenávisných komentárov bol zaznamenaný v dňoch po 29.5. v súvislosti s televíznou diskusiou Andreja Danka s Rastislavom Ilievom. Takmer všetky sa v tomto čase týkali prisudzovania sexuálnej orientácie, resp. upozorňovania na ňu, pričom sa vyskytlo aj pomerne veľké množstvo komentárov vyzývajúcich na

násilie voči Ilievovi. Výrazné zvýšenie počtu komentárov o LGBTI+ ľuďoch nastalo v priebehu júna, pričom sa vyskytovali rovnomerne na viacerých profiloch a diskusií nedominovala konkrétna téma. Výnimkou bolo konanie pochodu Pride v Bardejove na konci júna, ktoré najviac na svojom profile tematizoval Marian Kotleba.

Homonegatívne komentáre v sledovanom období

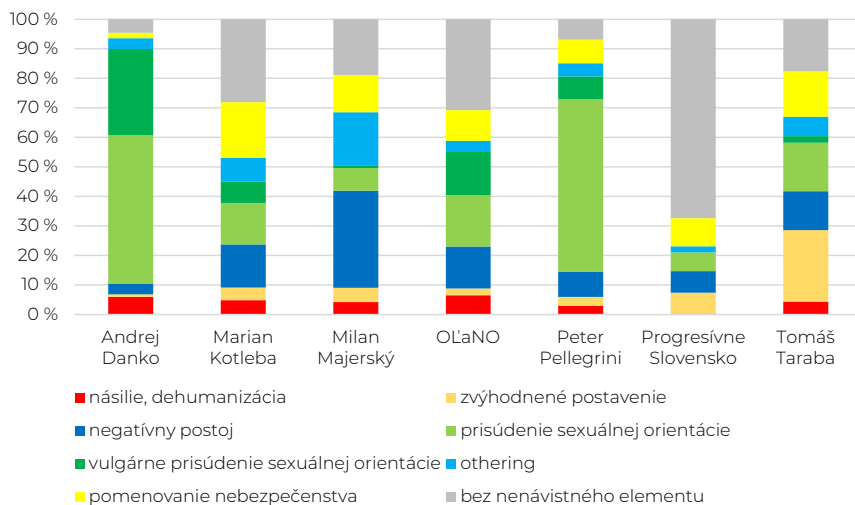
38

Graf 6 Počet analyzovaných komentárov týkajúcich sa LGBTI+ ľudí v priebehu sledovacieho obdobia podľa typov identifikovaných nenávisťných prejavov

Homonegatívne postoje sa vyskytovali v komentároch na všetkých sledovaných profiloch, líšila sa však ich intenzita a témy, s ktorými pracovali. Graf 7 (položky zoradené abecedne) ilustruje rôznorodosť nenávisťných komentárov pod vybranými profilmi naprieč politickým spektrom. Oblasť pripisovania identity bola napríklad dominantná v komentároch na profiloch Andreja Danka a Petra Pellegriniho, no zatiaľ čo v prípade Pellegriniho išlo takmer výlučne o narážky na jeho sexuálnu orientáciu, na profile Andreja Danka sa komentáre týkali Rastislava Ilieva. Výrazná časť z nich bola vulgárna, týkali sa ho aj takmer všetky výzvy na násilie na tomto profile. Na ostatných profiloch výzvy na násilie väčšinou nenasmerovali voči konkrétnej osobe, ale LGBTI+ ľuďom ako skupine.

Pre profil Tomáša Tarabu bol špecifický vysoký podiel komentárov zdôrazňujúcich výhody a privilegované postavenie LGBTI+ ľudí, ktoré reagovali na jeho statusy o Zuzane Čaputovej a miestam zahraničných návštev. Komentáre na profile Milana Majerského vo zvýšenej miere vyjadrovali negatívne postoje voči LGBTI+ ľuďom a tzv. othering, prevažne súvisiace s obavou o liberálnejšie politické smerovanie KDH alebo spoluprácu s liberálnymi stranami. Nižší podiel nenávisťných komentárov sme zaznamenali napríklad na profile Progresívneho Slovenska, kde komentáre vo významnej miere obhajovali ľudské práva LGBTI+ ľudí.

Homonegatívne prejavy v komentároch na vybraných politických profiloch

Graf 7 Výskyt typov homonegatívnych prejavov v komentároch na vybraných politických profiloch¹⁰

¹⁰ Graf 7 obsahuje príklady vybraných profilov politických predstaviteľov a neporovnáva všetky sledované politické profily naprieč sledovanými stranami a predstaviteľmi.

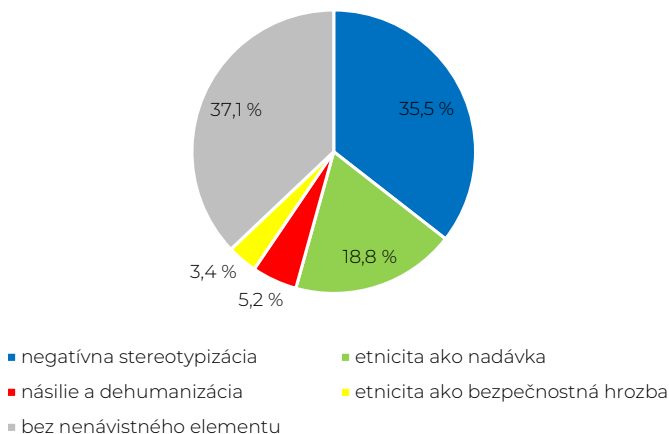
4.2 Antirómske postoje

Na základe vyššie definovaného súboru kľúčových slov týkajúcich sa rómskej menšiny ako predpokladaného cieľa nenávistných prejavov bolo v danom časovom období zozbieraných spolu 1 103 komentárov na Facebooku, z toho najviac nenávistných prejavov bolo identifikovaných vo forme podnecovania alebo ospravedlňovania nenávisti voči skupine prostredníctvom posilňovania alebo replikovania **negatívnej stereotypizácie** (35,5 %), prostredníctvom **užívania**

etnicity ako nadávky či hanlivého označenia (18,8 %), prostredníctvom otvorených **výziev na násilie, mimoriadne vulgárnych a dehumanizujúcich označení** (5,2 %) a prostredníctvom posilňovania zobrazovania skupiny osôb **ako bezpečnostnej hrozby** (3,4 %). 37,1 % analyzovaných komentárov o rómskej menšine v stanovenom časovom období neobsahovalo žiaden prvok nenávistných prejavov.

Typy nenávistných antirómskych prejavov

40

Graf 8 Typy nenávistných antirómskych prejavov vo facebookových komentároch o rómskej menšine

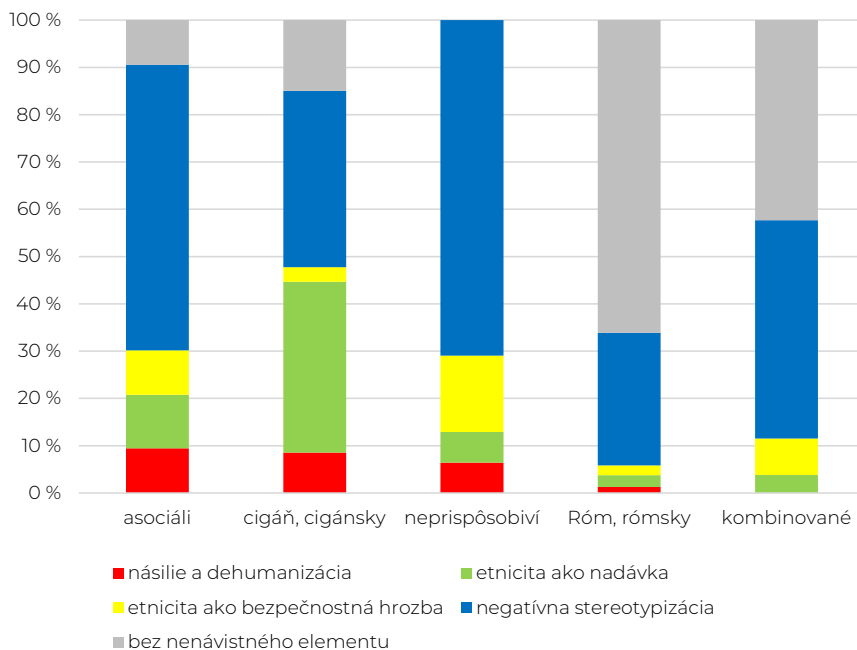
Najčastejšie sa v analyzovanej vzorke komentárov týkajúcich sa rómskej menšiny objavovali kľúčové slová „cigáň“ (46,7 %) a „Róm“ (43,3 %), nasledované kľúčovými slovami „asociáli“ (4,8 %), „neprispôbiví“ (2,8 %) a kombináciou viacerých kľúčových slov (2,4 %). Najmenší podiel nenávistných komentárov

bol zaznamenaný pri kľúčovom slove „Róm“ zatiaľ čo najvyššie podiely boli pozorované pri kľúčových slovách „neprispôbiví“, „asociáli“ a „Cigáň“. Posledné menované malo zároveň najvyšší podiel výskytu nenávistných komentárov, v ktorom bola etnicita použitá ako nadávka (Graf 3). Komentáre bez

nenávisťných elementov sa v menšej miere vyskytovali aj pri viac expresívnych a negatívne nabitých kľúčových slovách. Išlo najmä o ko-

mentáre, ktoré používanie daných výrazov kritizovali alebo odsudzovali, v takých prípadoch komentáre za nenávisťné označené neboli.

Antirómske prejavy podľa kľúčových slov

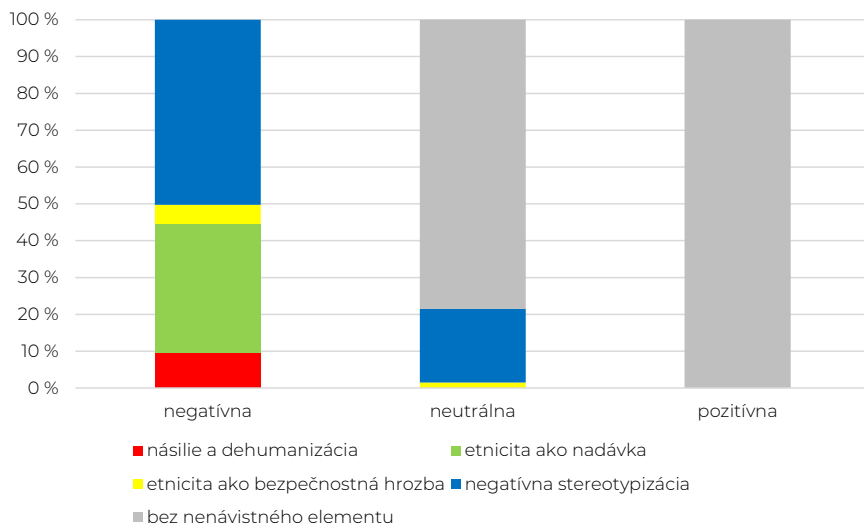

Graf 9 Výskyt typov nenávisťných antirómskych prejavov podľa sledovaných kľúčových slov

Príspevky, ktoré neobsahujú nenávisťný element, obsahovali najmä pozitívny, prípadne neutrálny emocionálny náboj voči rómskemu etniku (Graf 4). Zaznamenali sme zároveň časť komentárov, v ktorých síce absentuje jednoznačne negatívna emócia voči rómskej menšine, zároveň sme tam však identifikovali elementy nenávisťného prejavu. Išlo najmä o príspevky, ktoré replikovali paušalizujúce vyjadrenia týkajúce sa rómskeho etnika

(či už v rámci tém tradične stereotypne spájaných s touto menšinou, akými sú napríklad sociálne dávky alebo kriminalita), aj keď šíriť nenávisťný postoj nebolo primárnym zámerom daného príspevku. **Ide o dôležitý ukazovateľ toho, ako sú negatívne stereotypné a zraňujúce komentáre integrované do bežného prejavu, často aj prezentované bez zlého úmyslu, čo však neznamená, že nemôže ísť o prejav vyvolávajúci nenávisť.**

Typy emócií voči rómskemu etniku

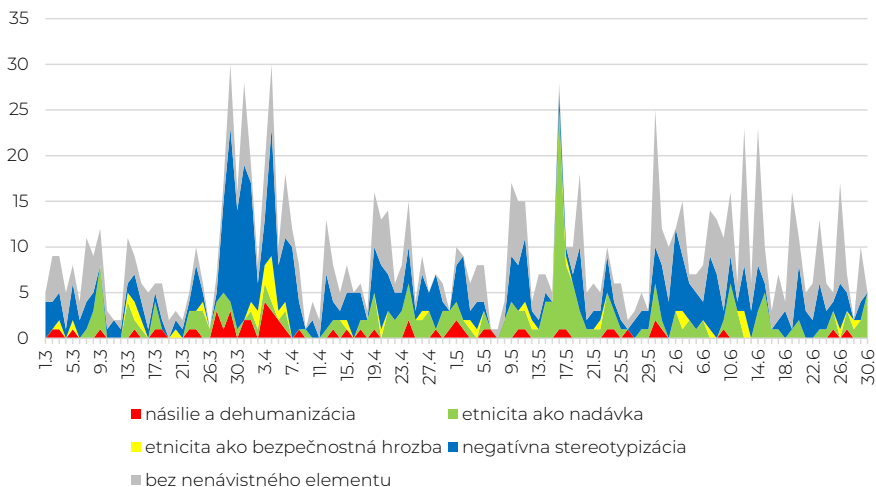

42 Graf 10 Výskyt typov nenávisťných antirómskych prejavov podľa typu vyjadrenej emócie

V sledovanom časovom období bolo možné pozorovať dva momenty, kedy došlo k náhlemu a zásadnému nárastu nenávisťných komentárov na adresu rómskeho etnika (Graf 5). Prvý nastal na prelome marca a apríla 2023, kedy medzi analyzovanými komentármi prevládali najmä komentáre z kategórie *negatívna stereotypizácia*. Išlo v prevažnej miere o komentáre paušalizujúce problematiku kupovania voličských hlasov pred voľbami. V danom čase verejně-

mu diskurzu dominovala téma 500 eurovej odmeny za účasť vo voľbách, ktorú prinieslo hnutie OĽANO. Druhý nárast bol pozorovateľný v polovici mája, kedy prevládala kategória *etnicita ako nadávka*. Vo verejnej diskusii v tom čase dominovala téma svetovej výstavy EXPO v Dubaji a identifikované nenávisťné prejavy predovšetkým reagovali na verejné vystúpenia poslankyne Jany Bittó Cigánikovej.

Antirómske komentáre v sledovanom období

Graf 11 Počet analyzovaných komentárov týkajúcich sa rómskej menšiny v priebehu sledovaného obdobia podľa typov identifikovaných nenávistných prejavov

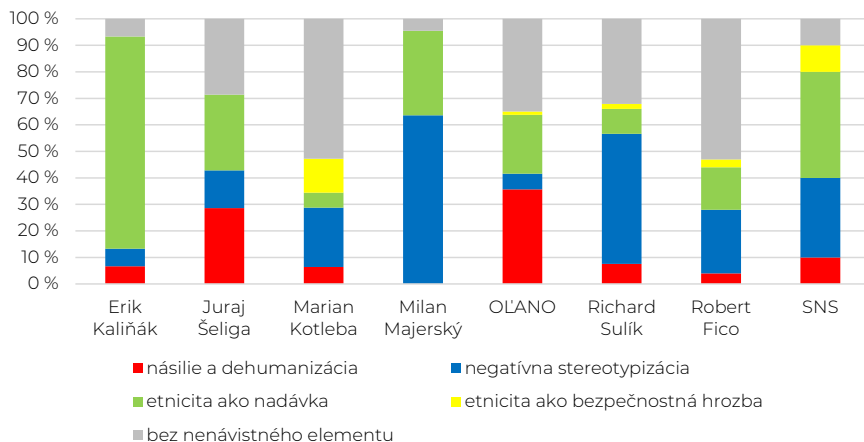
Pohľad na typy nenávistných naratívov identifikovaných v komentároch pod statusmi vybraných politických predstaviteľov (Graf 12, položky zoradené abecedne) potvrdzuje, že nenávistné prejavy sa nielenže vyskytovali vo facebookových diskusiách naprieč politickým spektrom, ale objavovali sa pri rôznych témach, často priamo nesúvisiacich s danou menšinou. Uvedený graf teda ponúka príklady toho, pri akých témach a akých politikoch sa nenávistné komentáre v sledovanom období šírili. Napríklad, na profile Erika Kaliňáka sme identifikovali výrazný podiel komentárov obsahujúcich označenie etnickej skupiny ako nadávky smerujúcej na neho samotného. V diskusiách pod statusmi Milana Majerského sa objavovali takéto nadávky smerujúce na Mikuláša Dzurindu, teda politika z inej politickej strany, a na profiloch strany

SNS či Juraja Šeligu sa etnicita ako nadávka objavovala ako synonymum označovania Šeligu za klamára. Pod statusmi strany OĽANO zas v rámci tejto kategórie bolo najvýraznejšie dehonestujúce označovanie Jany Bittó Cigánikovej, bez priamej súvislosti s rómskou etnicitou, ale zato v súvislosti so znením jej priezviska. Pod statusmi Mariana Kotlebu sa zas objavovali komentáre prezentujúce rómsku menšinu ako kriminálnikov, teda ako bezpečnostnú hrozbu, ale zároveň sme tam identifikovali aj výrazný počet komentárov, ktoré bezpečnostné rámcovanie rómskej témy odsudzujú a nenávistný element neobsahujú. Na profile Milana Majerského či Richarda Sulíka sa taktiež objavovali komentáre stereotypne zobrazujúce rómsku menšinu cez tému sociálnych dávok a kupovanie hlasov voľbách. Návrh Igora Matoviča a strany

OL'ANO o príspevku 500 eur za hlasovanie vo voľbách sa zas odrazil napríklad aj v počte nesúhlasných

komentárov obsahujúcich výzvy na násilie alebo prvky dehumanizácie.

Antirómske prejavy v komentároch na vybraných politických profiloch

Graf 12 Výskyt typov antirómskych prejavov v komentároch na vybraných politických profiloch¹¹

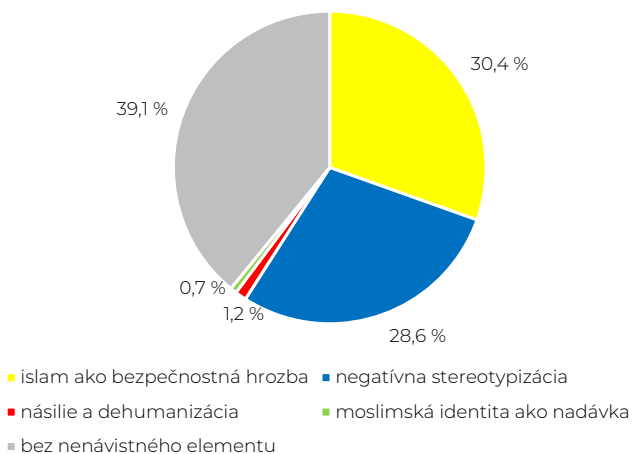
¹¹ Graf 12 obsahuje príklady vybraných profilov politických predstaviteľov a neporovnáva všetky sledované politické profily naprieč sledovanými stranami a predstaviteľmi.

4.3 Islamofóbne postoje

V sledovanom časovom období bolo identifikovaných spolu 601 komentárov, ktoré obsahovali aspoň jedno zo stanovených kľúčových slov týkajúcich sa moslimskej menšiny. Z nich 30,4 % zobrazovalo **islam ako bezpečnostnú hrozbu**, 28,6 % obsahovalo prvky **negatívnej stereotypizácie** a paušalizovania, 1,2 % analyzovaných kome-

tárov obsahovalo závažné nenávistné prejavy obsahujúce mimoriadne vulgárne vyjadrenia, otvorené **výzvy na násilie či prejavy dehumanizácie**, a 0,7 % používalo **moslimskú identitu ako nadávku**. 39,1 % analyzovaných komentárov neobsahovalo žiadne prvky nenávistných prejavov (Graf 6).

Typy nenávistných islamofóbnych prejavov

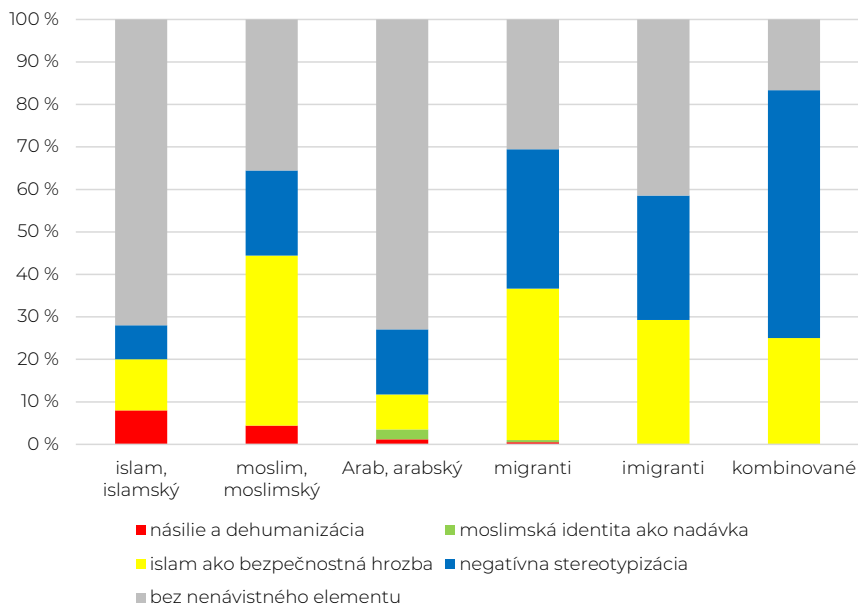

Graf 13 Typy nenávistných islamofóbnych prejavov vo facebookových komentároch o moslimskom obyvateľstve

Jednoznačne najväčšie zastúpenie malo kľúčové slovo „migranti“, ktoré sa objavilo až v 65,4 % analyzovaných komentárov (Graf 7). Nasledovalo kľúčové slovo „Arab“ (14,1 %), slovo „moslim“ (7,5 %), slovo „imigranti“ (6,8 %) a slovo „islam“ (4,2 %). Zvyšné 2 % obsahovali kombinácie viacerých kľúčových slov. Podiel výskytu kategórií *negatívna stereotypizácia* aj zobrazovanie *islamu ako bezpečnostnej hrozby*

v rámci kľúčových slov je pomerne rovnomerný. Najväčší podiel najzávažnejších nenávistných prejavov obsahujúcich **výzvy na násilie a prejavy dehumanizácie** bol zaznamenaný medzi komentármi obsahujúcimi kľúčové slovo „islam“ a „moslim“. **Moslimská identita ako nadávka** sa takmer výhradne používala v spojitosti s kľúčovým slovom „Arab“.

Islamofóbne prejavy podľa kľúčových slov

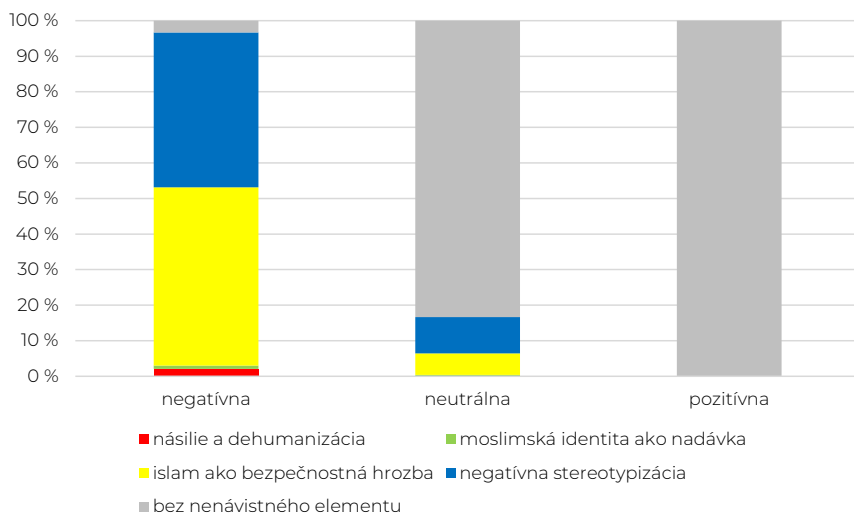
Graf 14 Výskyt typov nenávistných islamofóbnych prejavov podľa sledovaných kľúčových slov

Podobne ako v prípade nenávistných prejavov namierených proti rómskemu etniku, aj v prípade islamofóbnych nenávistných prejavov sme zaznamenali malý podiel komentárov, ktoré obsahovali prvky nenávistných prejavov aj napriek tomu, že pri nich nebol identifikovaný jednoznačný úmysel súvisiaci so šírením nenávistného postoja voči tejto skupine ľudí (Graf 8). Aj v tomto prípade upozorňujeme na to, že **nenávistné a zraňujúce naratívny nemusia byť nevyhnutne spojené s jasne vyhranenou a negatívnou emóciou, aby sa dali označiť za nenávistné po obsahovej stránke.**

Z časového hľadiska bolo rozloženie komentárov týkajúcich sa

moslimskej menšiny pomerne rovnomerné (Graf 9). Výnimku predstavovala prvá polovica júna, kedy došlo k rapidnému nárastu zaznamenaných komentárov vrátane tých, ktoré boli označené ako nenávistné. V tomto prípade išlo o priamu reakciu na hlasovanie o migračnom pakte na úrovni Európskej únie. Zásadnú časť komentárov v tomto časovom horizonte tvorili komentáre, ktoré zobrazovali islam ako bezpečnostnú hrozbu. Grafické zobrazenie časového hľadiska tiež naznačuje mierny nárast počtu nenávistných komentárov od začiatku júna, čo môže naznačovať nielen pretrvávajúcu diskusiu na sociálnych sieťach v nadväznosti na migračný pakt, ale aj začínajúcu volebnú kampaň.

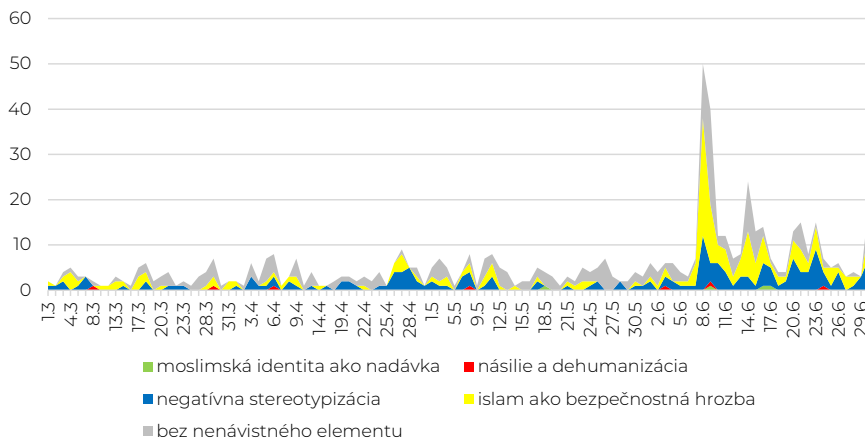
Typy emócií voči moslimskému obyvateľstvu

Graf 15 Výskyt typov nenávisťných islamofóbných prejavov podľa typu vyjadrenej emócie voči moslimskému obyvateľstvu

47

Islamofóbnne komentáre v sledovanom období

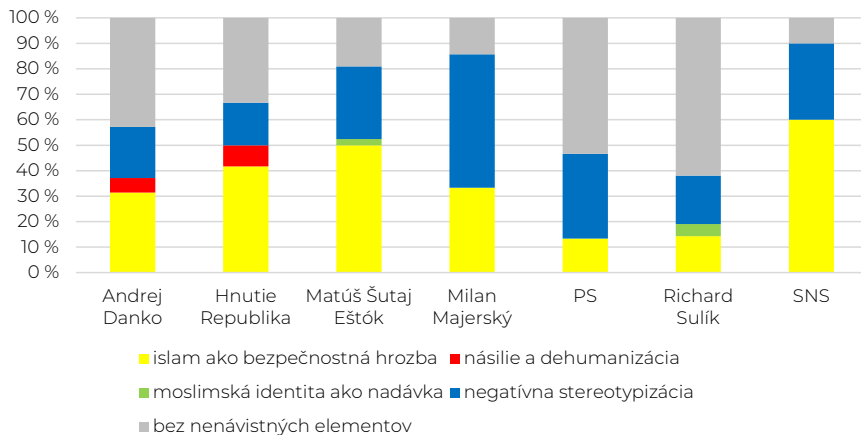
Graf 16 Počet analyzovaných komentárov týkajúcich sa moslimského obyvateľstva v priebehu sledovaného obdobia podľa typov identifikovaných nenávisťných prejavov

Aj v tomto prípade pohľad na typy nenávisťných naratívov identifikovaných v komentároch pod statusmi vybraných politických predstaviteľov (Graf 17, položky zoradené abecedne) ukazuje, že nenávisťné prejavy sa objavujú pri rôznych témach a rôznych politických stranách, pričom toto zobrazenie ponúka možnosť bližšie sa pozrieť na vybrané príklady toho, aké témy mohli patriť k najväznejším spúšťačom. Menšie počty komentárov vyzývajúcich na násilie sme identifikovali (okrem iných) aj v diskusii pod statusmi Andreja Danko či

hnutia Republika, a to v reakcii na hlasovanie o migračnom pakte. Na profile Richarda Sulíka sa komentáre používajúce moslimskú identitu ako nadávku vyskytovali prevažne v súvislosti s výstavou EXPO v Dubaji a boli smerované priamo na Sulíka. Bezpečnostné a stereotypné rámcovanie sa vyskytovalo naprieč politickým spektrom. Medzi komentármi, v ktorých nebol identifikovaný nenávisťný element, sú pritom najmä také komentáre, ktoré kritizujú a odsudzujú politické naratívy založené na strašení migrantmi.

Islamofóbne prejavy v komentároch na vybraných politických profiloch

48

Graf 17 Výskyt typov islamofóbnych prejavov v komentároch na vybraných politických profiloch¹²

¹² Graf 17 obsahuje príklady vybraných profilov politických predstaviteľov a neporovnáva všetky sledované politické profily naprieč sledovanými stranami a predstaviteľmi.

Závery a zistenia

Cielom tejto správy bolo monitorovať a následne analyzovať výskyt nenávisťných statusov komentárov na facebookových profiloch slovenských politikov, političiek a politických strán. Na základe analýzy celkového počtu 8 623 skúmaných statusov a komentárov sme identifikovali najvýraznejšie naratívy šírenia nenávisťi voči LGBTI+ ľuďom, Rómom a moslimom vo verejnom diskurze. Táto správa zároveň ukazuje, že takéto naratívy sa objavujú vo facebookových diskusiách pod statusmi politických profilov naprieč celým politickým spektrom.

Spomedzi statusov na Facebooku v čase od marca do júna 2023 mal **najvyšší podiel nenávisťných statusov profil Mariana Kotlebu**, nasledovaný Miroslavom Sujom a Milanom Mazurekom. Okrem nenávisťných vyjadrení voči LGBTI+ ľuďom, Rómom a moslimom sme v statusoch politických predstaviteľov a predstaviteľiek identifikovali aj významné množstvo statusov, ktoré obsahovali nenávisťné vyjadrenia na adresu ľudskoprávných aktivistov a aktivistiek. Tému ochrany ľudskoprávných aktivistov a aktivistiek na Slovensku sa Stredisko venuje už dlhodobo a v minulosti už opakovane vo svojich správach poukazovalo na potrebu intenzívnejšej ochrany tejto skupiny (SNSLP, 2022; SNSLP, 2023; SNSLP, 2022a). **Táto správa teda potvrdzuje, že aj na politickej úrovni, teda na úrovni politického diskurzu môžeme okrem spomínaných menších pozorovať znepokojivý trend šírenia nenávisťných naratívov smerovaných práve na skupinu ľudskoprávných aktivistov a aktivistiek.**

Z analýzy komentárov pod statusmi na sledovaných politických profiloch je zároveň zrejmé, že nenávisť-

né komentáre sú prítomné vo facebookových diskusiách naprieč politickým spektrom a nie vždy sú nevyhnutne vyvolané explicitným nenávisťným vyjadrením v samotnom statuse, na ktorý reagujú. **Poukazuje to na mimoriadne vážny problém hlbokjej polarizácie spoločnosti a na absenciu korektného a zdržanlivého spôsobu vedenia politickej diskusie vo všeobecnosti.** Zároveň to však ukazuje mieru umocňovania nenávisťných naratívov voči niektorým menšinám vo verejnom diskurze, ktoré pôsobia nielen zraňujúco, ale aj potenciálne nebezpečne z hľadiska prezentovania menšín ako hrozby. Poukazuje to aj na fakt, že medzi témami, pod ktorými sme zachytili najvyšší počet nenávisťných komentárov na sledované menšiny, sú témy, ktoré sa týchto menšín netýkali. Išlo o debatu Andreja Danku v politickej diskusii TA3 moderovanú Rastislavom Ilievom, pod ktorou sme zachytili neúmerne veľké množstvo nenávisťných komentárov namierených voči LGBTI+ ľuďom a najmä Ilievovi osobne, o legislatívnu iniciatívu hnutia OĽANO a Igora Matoviča o zavedení odmeny 500 Eur za účasť vo voľbách, a tiež o kauzu Richarda Sulíka na výstave EXPO v Dubaji v reakcii na verejné vystúpenie poslankyne SaS Jany Bittó Cigánikovej, pričom v týchto súvislostiach sme zachytili neúmerne vysoký počet nenávisťných komentárov smerovaných na rómske etnikum. Rovnako sme vysoký počet nenávisťných vyjadrení smerujúcich na migrantov moslimského alebo arabského pôvodu zaznamenali v súvislosti s hlasovaním o migračnom pakte na úrovni EÚ, v tomto prípade však ide o tému, ktorá je vo verejnom diskurze prezentovaná negatívne už dlhodobo.

Naprieč sledovanými menšinami sme identifikovali štyri typy naratívov:

- **Negatívna stereotypizácia alebo paušalizácia menšín** je do značnej miery založená nie len na stereotypnom pripisovaní negatívnych vlastností, ale aj na presvedčení, že dané menšiny majú v spoločnosti privilegované postavenie alebo nezaslúžené výhody a väčšinové obyvateľstvo je tak o niečo ukrátené. Stereotypizácia sa prejavuje aj pri relativizácii a spájaní menšín s témami, ktoré sú považované za škodlivé alebo nebezpečné. Vo viacerých prípadoch sme napríklad pozorovali príspevky, v ktorých boli jednotlivé menšiny spájané s užívaním drog alebo ľudí s psychickými ochoreniami, čo okrem prehľbovania negatívneho stereotypného vnímania danej menšiny prispieva aj k stigmatizácii ľudí užívajúcich drogy, prípadne ľudí s psychickými poruchami a posilňuje naratív o morálnej nadradenosti.
- **Zobrazovanie menšinovej identity ako negatívnej charakteristiky, prípadne ako nadávky.** V súvislosti s prisudzovaním menšinovej identity týkajúcej sa LGBTI+ ľudí zároveň zdôrazňujeme, že poukazovanie na (domnelú) sexuálnu orientáciu je problematické bez ohľadu na to, či ide skutočne o LGBTI+ osobu, a aj vtedy, ak nie je spojené s explicitne nenávisťným prejavom, pretože ju nepravdivo zdôrazňuje ako relevantnú charakteristiku danej osoby. Špecifickou oblasťou prisudzovania identity je využívanie identity ako formy nadávky, čo sa týka najmä konkrétneho označenia LGBTI+ ľudí a rómskej menšiny. V jej prípade je takéto prisudzovanie integrálnou súčasťou jazyka prostredníctvom slova “cigániť”, čo však neznižuje problematickosť takéhoto vyjadrenia podporujúceho stereotypy a predsudky.
- **Rámcovanie menšín ako bezpečnostnej hrozby.** Takéto komentáre sa odvolávajú na ohrozenie tradičnej kultúry a spoločnosti buď príchodom moslimských migrantov alebo tzv. LGBTI+ “agendou”, na bytostné až existenčné ohrozenie spoločnosti ako takej, ale aj na kriminalizovanie menšín a jej spájanie s kriminalitou ako charakteristickou črtou, čo je dlhodobou typické pre diskurz o rómskej menšine. Takéto rámcovanie menšinových tém nie ako ľudskoprávných, ale primárne bezpečnostných, je zároveň nevyhnutne sprevádzané vyššou mierou vulgárnosti príspevkov a vzhľadom na to, že implicitne vyjadruje nutnosť zakročiť proti domnelým bezpečnostným hrozbám, môže vyústiť do ešte závažnejších prejavov.
- **Dehumanizácia a explicitné výzvy na násilie alebo jeho ospravedlňovanie** sú najzávažnejšie typy nenávisťných prejavov, ktoré sme v tejto správe identifikovali. Ide o tie nenávisťné prejavy, ktoré naplňajú nielen ľudskoprávne definície nenávisťných prejavov zakotvené v medzinárodných ľudskoprávných dohovoroch, ale mohli by byť kvalifikované aj ako trestné činy v zmysle Trestného zákona a je nevyhnutné ich bezodkladne nahlásiť orgánom činným v trestnom konaní.

Štyri identifikované skupiny naratívov naznačujú nielen to, že **klúčovou emóciou je pocit ohrozenia samotnej majority, ale aj to, že individuálne prisúdené charakteristiky jednotlivých menšinových skupín a spôsoby, akými sú negatívne stereotypne zobrazované vo verejnom diskurze, majú veľa spoločných prvkov a nasledujú podobné, v niektorých prípadoch rovnaké vzorce negatívneho vykresľovania menšín ako odlišných, neprijateľných alebo ohrozujúcich.** Pozorované emócie strachu a hrozby sa najčastejšie týkajú bezpečnostnej, kultúrnej a ekonomickej roviny a **poskytujú ospravedlnenie nenávistných vyjadrení na adresu menšín a potenciálne aj ospravedlňovanie iných násilných incidentov ako formu obrany.**

52

Jednotlivé typy naratívov majú rôznu stupeň závažnosti, aj tie relatívne najmenej problematické je však potrebné pomenovať a označiť za **nenávistný prejav, ktorý má potenciál sa replikovať a zvyšovať intenzitu.** Aj preto táto správa upozorňuje aj na také formy prejavov,

ktoré sú v jazyku normalizované a hlboko integrované, ale aj napriek tomu môžu vytvárať prostredie nepriateľské k menšinám. Časť z komentárov identifikovaných ako nenávistné nemusela byť ich autorami zámerne myslená ako útok na danú menšinu, napriek tomu však ďalej prispievala k replikovaniu a posilňovaniu negatívnych stereotypov. V tejto súvislosti sa ako závažný problém ukazuje aj **výskyt hoaxov spojených najmä s témou bezpečnosti.** Mnohé z nenávistných komentárov týkajúcich sa ohrozenia národa alebo majoritnej spoločnosti boli v skutočnosti nepravdivé alebo zveličené a prekrútené tvrdenia.

Stredisko apeluje na prehodnotenie toho, či je právna ochrana menšín v tejto otázke na Slovensku dostatočná. Výsledky tejto analýzy ukazujú intenzívne bezpečnostné rámcovanie menšinových otázok, čiže zobrazovanie príslušníkov menšín ako bezpečnostnej hrozby pre spoločnosť. Všetky témy súvisiace s LGBTI+ ľuďmi, moslimami či Rómami sú v prvom rade menšinovou otázkou.

Je však dôležité uvedomiť si, že menšinové témy sú z povahy vecí primárne ľudskoprávnymi témami a je aj v záujme majoritnej spoločnosti a ochrany demokratického zriadenia posilniť systematickú ochranu menšín, rovnako ako je jej úlohou prijímať také politiky, ktoré pre menšiny nie sú stigmatizujúce ani obmedzujúce. Medzi naše najzásadnejšie odporúčania aj na základe výsledkov tejto analýzy teda patrí rozšírenie rozsahu slovenského trestného zákona prostredníctvom rozšírenia explicitnej ochrany niektorých menšín, ktoré v ňom aktuálne zahrnuté nie sú, ale aj posilnenie individuálnej ochrany v civilnom konaní.

Odporúčania

Odporúčame Národnej rade Slovenskej republiky, aby rozšírila rámec právnej ochrany v kontexte slovenského Trestného zákona, a aby implementovala odporúčania medzinárodných ľudskoprávných inštitúcií (citovaných aj v tejto správe), ktoré opakovane zdôrazňujú, že zoznam skupín obyvateľstva, ktoré nie sú súčasťou legislatívy chránenej ako obeť nenávisťných prejavov, je nedostatočný.

Odporúčame vláde Slovenskej republiky, aby vytvorila také podmienky, v ktorých si obeť nenávisťných prejavov budú vedomé svojich práv a žiadne prekážky vrátane nedostatočnej informovanosti alebo strachu im nebudú brániť požiadať o dosiahnutie nápravy.

Odporúčame politikom a političkám, aby vhodným spôsobom regulovali diskusiu na svojich online platformách, aby lepšie predchádzali, identifikovali a odstraňovali nenávisťné prejavy.

Odporúčame zástupcom a zástupkyňiam sociálnych sietí, aby posilnili princíp vyvodzovania objektívnej zodpovednosti a mechanizmy monitorovania a odstraňovania nenávisťných prejavov a aby venovali intenzívnejšiu pozornosť konkvenciám, ktoré z nenávisťných komentárov šíriacich sa na sociálnych sieťach plynú.

Odporúčame všetkým osobám, ktoré sú účastné politického diskurzu a ktoré sa zapájajú do diskusií na verejných platformách (či už v online alebo osobnej forme), aby odsúdili prejavy popierajúce hodnoty ochrany menšín a ľudských práv a zdržali sa takých verejných vyjadrení, ktoré môžu viesť k ďalšej legitimizácii nenávisťných prejavov, vrátane paušalizovania, dehumanizácie a využívania menšinových identít ako nadávok.

Odporúčame Národnej rade Slovenskej republiky, aby upravila Zákon o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva tak, aby vyhovoval štandardom A podľa Parížskych zmlúv pri ochrane obetí nenávisťných prejavov.

Zdroje

CEDAW. (2015). *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*. United Nations. Dostupné na Internete: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/389/61/PDF/N1538961.pdf>

ECRI. (2016). *Všeobecné politické odporúčanie ECRI č. 15 o boji proti nenávisným prejavom*. Štrasburg: Council of Europe.

ECRI. (2020). *ECRI Report on the Slovak Republic (sixth monitoring cycle)*. Council of Europe. Dostupné na Internete: <https://rm.coe.int/ecri-6th-report-on-the-slovak-republic/1680a0a088>

Európsky parlament. (2023). *Conversion Practices on LGBT+ People*. European Parliament. Dostupné na Internete: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/752385/IPOL_STU\(2023\)752385_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/752385/IPOL_STU(2023)752385_EN.pdf)

Európsky súd pre ľudské práva. (2017). *Nenávistné prejavy*. Európsky súd pre ľudské práva. Dostupné na Internete: https://www.echr.coe.int/document-s/d/echr/FS_Hate_speech_SLK

54

Európsky súd pre ľudské práva. (2023). *CASE OF SANCHEZ v. FRANCE (Application no. 45581/15)*. Strasbourg: European Court for Human Rights. Dostupné na Internete: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-224928>

FOCUS. (2023). *Volebné preferencie*. Agentúra FOCUS. Dostupné na Internete: <https://www.focus-research.sk/archiv/volebne-preferencie-politickych-stran-februar-2023/>

Hubbard, L. (2020). *Online Hate Crime Report: Challenging online homophobia, biphobia and transphobia*. London: Galop. Dostupné na Internete: https://www.report-it.org.uk/files/online-crime-2020_0.pdf

Iniciatíva #bezhejtu. (2023). *Analýza hejtu na slovenskom Facebooku*. Iniciatíva #bezhejtu. Dostupné na Internete: https://bezhejtu.sk/media/Documents/analiza_BEZHEJTU.pdf

Jazykovedný ústav Ľ. Štúra. (2023). *Slovníkový portál Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV*. Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV. Dostupné na Internete: <https://slovník.juls.savba.sk/?w=cig%C3%A1ni%C5%A5>

Mikušovič, D. (3. September 2019). *Mazurek v parlamente končí, súd mu potvrdil vinu za rasistické reči v rádiu*. Denník N. Dostupné na Internete: <https://dennikn.sk/1571676/mazurek-v-parlamente-konci-sud-mu-potvrdil-vinu-za-rasisticke-rci-v-radiu/>

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. (2021). *Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024*. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. (2022). *Nenávistné prejavy*. Ministerstvo vnútra Slovenskej Republiky. Dostupné na Internete: https://www.minv.sk/swift_data/source/images/prevenicia-nenavistne-prejav-y-brozura.pdf

Nešpor, Z. R. (2017). *Sociologická encyklopédie*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. Dostupné na Internete: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Stigmatizace>

OSN. (1965). *Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie*. United Nations.

OSN. (1966). *Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach*. United Nations.

OSN. (2019). *The Strategy and Plan of Action on Hate Speech*. United Nations. Dostupné na Internete: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/advising-and-mobilizing/Action_plan_on_hate_speech_EN.pdf

OSN. (2020). 'Conversion therapy' can amount to torture and should be banned says UN expert. United Nations. Dostupné na Internete: <https://www.ohchr.org/en/stories/2020/07/conversion-therapy-can-amount-torture-and-should-be-banned-says-un-expert>

55

OSN. (2023). *Impact and prevention*. United Nations. Dostupné na Internete: <https://www.un.org/en/hate-speech/impact-and-prevention/why-tackle-hate-speech>

OSN. (2023). *Understanding hate speech*. United Nations. Dostupné na Internete: <https://www.un.org/en/hate-speech/understanding-hate-speech/what-is-hate-speech>

Prezídium Policajného zboru. (2022). *Správa o stave vyšetrovania na úseku extrémizmu za rok 2021*. Bratislava: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. Dostupné na Internete: https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/naka_opr/ptc/sprava%20o%20stave%20vysetrovania%20na%20useku%20extremizmu%20za%20rok%202021.pdf

Prezídium Policajného zboru. (2023). *Správa o stave vyšetrovania na úseku extrémizmu za rok 2022*. Bratislava: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. Dostupné na Internete: https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/naka_opr/ptc/Rocna_sprava_2022_web.pdf

Rada Európy. (1950). *Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd*. Rada Európy.

Rada Európy. (2023). *Nothing to cure: putting an end to so-called “conversion therapies” for LGBTI people*. Strasbourg: Council of Europe. Dostupné na Internete: <https://www.coe.int/sk/web/commissioner/-/nothing-to-cure-putting-an-end-to-so-called-conversion-therapies-for-lgbti-people>

SNSLP. (2022). *Správa o dodržiavaní ľudských práv vrátane zásady rovnakého zaobchádzania v Slovenskej republike za rok 2021*. Bratislava: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. Dostupné na Internete: https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Sprava-o-LP-za-rok-2021__web.pdf

SNSLP. (2022). *Skúsenosti so zastrašovaním, šikanovaním alebo iným obmedzovaním práv v dôsledku občianskej angažovanosti v oblasti životného prostredia (Správa z konzultácií s MVO)*. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. Dostupné na Internete: https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Sprava-z-konzultacii-s-MVO_enviro.pdf

SNSLP. (2023). *Správa o dodržiavaní ľudských práv vrátane zásady rovnakého zaobchádzania v Slovenskej republike za rok 2022*. Bratislava: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. Dostupné na Internete: <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Sprava-o-LP-za-rok-2022-na-web.pdf>

56 Struhárik, F. (14. Jún 2022). *Facebook zrušil stránku Ľubošovi Blahovi pre opakované hrubé porušovanie pravidiel*. Denník N. Dostupné na Internete: <https://dennikn.sk/2893230/facebook-zrusil-stranku-lubosovi-blahovi-pre-opakovane-hrube-porusovanie-pravidiel/>

Struhárik, F. (5. Január 2023). *Najpopulárnejší politici na Facebooku v roku 2022 boli Uhrík, Fico, Blaha, Taraba a Mazurek*. Čaputová predbehla Pellegriniho. Denník N. Dostupné na Internete: <https://dennikn.sk/3178587/najpopularnejši-politici-na-facebooku-v-roku-2022-boli-uhrik-fico-blaha-taraba-a-mazurek-caputova-predbehla-pellegriniho/>

Struhárik, F. (1. Jún 2023). *Viac ako tretina mladých na Facebooku nič nezdieľa a nekomentuje, aktívnejší sú starší a ľudia s nižším vzdelaním (prieskum)*. Denník N. Dostupné na Internete: <https://dennikn.sk/3404193/volici-smeru-a-republiky-castejsie-reaguju-na-prispevky-na-facebooku-podporovatelia-ps-su-aktivni-na-instagrame-prieskum>

TREND.sk. (18. Apríl 2017). *Facebook zablokoval už aj Kotlebovu stránku*. TREND.sk. Dostupné na Internete: <https://www.trend.sk/spravy/facebook-ok-zablokoval-aj-kotlebovu-stranku>

Úrad špeciálnej prokuratúry. (2022). *Správa o činnosti Úradu špeciálnej prokuratúry a poznatky Úradu špeciálnej prokuratúry o stave zákonnosti za rok 2021*. Bratislava: Národná rada Slovenskej Republiky. Dostupné na Internete: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DoCID=515307#25_0

VIA IURIS. (2021). *Ako sa brániť pred prejavmi nenávisťi a zneužívaním slobody slova na internete?* VIA IURIS. Dostupné na Internete: <https://viaiuris.sk/wp-content/uploads/2021/12/ako-sa-branit-pred-prejavmi-nenavis-ti-na-internete.pdf>

WHO. (2023). *International Classification of Diseases*. World Health Organization. Dostupné na Internete: <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/90875286>

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon)

Zákon č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

Zoznam grafov a tabuliek

Graf 1	Sledované profily podľa podielu statusov s prvkami nenávistných prejavov	18
Graf 2	Počet analyzovaných komentárov obsahujúcich homonegatívne, islamofóbne alebo antirómske prejavy v priebehu sledovaného obdobia	34
Graf 3	Porovnanie frekvencií kľúčových slov v komentároch o LGBTI+ ľuďoch	35
Graf 4	Typy nenávistných homonegatívnych prejavov vo facebookových komentároch o LGBTI+ ľuďoch	36
Graf 5	Porovnanie frekvencií označovania konkrétnych osôb ako LGBTI+	37
58 Graf 6	Počet analyzovaných komentárov týkajúcich sa LGBTI+ ľudí v priebehu sledovaného obdobia podľa typov identifikovaných nenávistných prejavov	38
Graf 7	Výskyt typov homonegatívnych prejavov v komentároch na vybraných politických profiloch	39
Graf 8	Typy nenávistných antirómskych prejavov vo facebookových komentároch o rómskej menšine	40
Graf 9	Výskyt typov nenávistných antirómskych prejavov podľa sledovaných kľúčových slov	41
Graf 10	Výskyt typov nenávistných antirómskych prejavov podľa typu vyjadrenej emócie	42
Graf 11	Počet analyzovaných komentárov týkajúcich sa rómskej menšiny v priebehu sledovaného obdobia podľa typov identifikovaných nenávistných prejavov	43
Graf 12	Výskyt typov antirómskych prejavov v komentároch na vybraných politických profiloch	44

Graf 13	Typy nenávistných islamofóbnych prejavov vo facebookových komentároch o moslimskom obyvateľstve	45
Graf 14	Výskyt typov nenávistných islamofóbnych prejavov podľa sledovaných kľúčových slov	46
Graf 15	Výskyt typov nenávistných islamofóbnych prejavov podľa typu vyjadrenej emócie voči moslimskému obyvateľstvu	47
Graf 16	Počet analyzovaných komentárov týkajúcich sa moslimského obyvateľstva v priebehu sledovaného obdobia podľa typov identifikovaných nenávistných prejavov	47
Graf 17	Výskyt typov islamofóbnych prejavov v komentároch na vybraných politických profiloch	48
Tabuľka 1	Prehľad facebookových profilov najpopulárnejších politických predstaviteľov	14
Tabuľka 2	Prehľad kľúčových slov používaných pri monitoringu nenávistných prejavov zameraných na homonegatívne antirómske a islamofóbne postoje	15